

KANGURA

N° 43

100 FRW

JUIN -1993

IJWI RIGAMIJE GUKANGURA HO
KURENGERA RUBANDA
NYAMWINSHI.

NGEZE Hassan asezereye ubutegetsi bwa gitutsi muri Afurika yo hagati.

BUYOYA ashobora gutoza abandi demokarasi.

GAPYISI: tuzatahura abamwishe Minisitiri w'Intebe naduha ubushobozi.

Umugore wa BIZIMANA arakekwa mu batega ibisasu ku Gisenyi.

**GISENYI : NSENGIYAREMYE ADATABAYE VUBA
KOMANDA BIZIMANA YASHOZAIZINDIMVURURU
ZAGWAMO BENSHI.**

BIMENSUEL INDEPENDANT
EDITEUR, GISENYI-INFO
REDACTEUR ET DISTRIBUTEUR : GISENYI-INFO
B.P. 19 GISENYI, B.P. 1312 KIGALI

Tél. 40625 - GISENYI
73586 - KIGALI
FAX : 75408

Abonnement annuel : Rwanda : 5.000 FRW
Afrique : 12.000 FRW
Europe - Amérique - Asie : 25.000 FRW
Sur cpte BCR - 14273/14 KIGALI

Le contenu des articles engage
l'Auteur et l'Editeur

Tiré sur les presses
de l'Imprimerie Nationale du Rwanda

za nkabo. Muri deñokarasi hose ku isi hari ihameridahinduka. Nicyo bita "la loi de la majorité". Kugira ngo inyenzi nazo zumve icyo bivuga tubishyire mu rurimi rw'icyongereza. Aho zizi icyo bita "Majority rule"? Iryo niyoro shingirorya demokarasi nyayo. Kandi demokarasi ni imwe ku isi yose. Ntihazagire rero ubesha rubanda ari nako yibesha, ngo hari "démocratie à la burundaise", demokarasi ndundi.

Na HABYARIMANA nawe yari yafatiye abantu yaraboboheye mu byo yise "demokarasi resiponsabule". Iryo hame ry'uko rubanda nyamwinshi ariyo igomba gutsinda riremewe hose ku isi. Ahubwo cyane cyane mu bihugu byiyita ko bigendera kuri demokarasi by'i Burayi no muri Amerika ya ruguru. Umpakanya ambwire nibanku muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika umwirabura azapfa abaye Perezida wa Repubulika. Birashoboka ariko birkomeye. Impamvu nta yindi, si ukwanga abirabura. Impamvu ni uko muri icyo gihugu abirabura ari bake ugereranyije n'abazungu bahari.

Abakurikiranira hafi amatora aherutse kuba mu Burundi, batubwira impamvu zatumye BUYOYA atsindwa. Baremeza ko BUYOYA n'ubwo yari umwicanyi, yazize cyane cyane UPRONA n'abatutsi. Radiyo "Deutsche Velle" y'Ubudage niyo yabivuze neza igira iti: "NDADAYE ntiyatsinze BUYOYA, yatsinze UPRONA n'abatutsi". Kandi koko ugasanga ari byo. UPRONA yakoze amarorerwa menshi ku buryo abarundi, abahutu mbere na mbere yari yarabavuye ku mutima.

Kuba rero umukandida w'ishyaka nk'ryo ni ukwiyahura. Niwo mutege BUYOYA yaguyemo. Aramaze ariko kuko uwiyishe ataririrwa kandi inyenzi zose ni zimwe. Si MICOMBERO, si BAGAZA, si BUYOYA bose ubugome ni bumwe. BUYOYA twamubwiye kensi ukuri ku byabereye mu gihugu cye. Aho kwikosora agakomeza kunangira umutima. Aka wa mutima muhanano wabuze gihana. BUYOYA aho kwikosora yataga igihe cye ahiga abanyamakuru ba KANGURA ngo barasabota ubutegetsi bwe. Ukuri kwa KANGURA kwari kwashajije BUYOYA ku buryo nta nama y'abaminisitiri yateranaga itavuze KANGURA. Kuri Radiyo na Televizyo y'u Burundi bikaba uko. Mu nama iherutse ya CEPGL, BUYOYA wagira ngo yari yasaze. Yikoreye umuba wa KANGURA n°37 ngo aje kuye-

reka Perezida w'u Rwanda. HABYARIMANA nawe rero ntacyo wamubesha, yamuhaye "pole" ariko amwumvisha ko itangazamakuru mu Rwanda ryigenga. Ko nawe ritamurebera izuba iyo bibaye ngombwa.

BUYOYA afata KANGURA azibangira ingata asubira i Bujumbura. Nyuma yaje kugambana n'icyitso cye NSENGIYAREMYE (nawe ntaraye), umuyoboziwa KANGURA arafatwa arafungwa. Ntiyatinzemo ariko kuko ibyo bamuregaga nta shingiro byari bifite.

BUYOYA ntiyatinze kubona ko yibesha. Twamubwiye kensi ko amatora ye ya huti huti atazamusiga amahoro. None se umutego mutindi ntiwica nyirawo? BUYOYA twagerageje kumkumvisha ko abarundi bahu-mutse-batakiri ibicucu. Yibesha ko KANGURA itareba kure. Urwishi-gishiye rero ararusoma. Amatora BUYOYA yiteguriye niyo amukoze-ho. Uretse konta kundi nyine byari ku-

genda. BUYOYA yasetse BAGAZA ngo azize amadini cyane cyane kilizya gatolika yakomeje gutoteza. We twavuga ko azize iki? Tuvuze ko azize ukuri kwa KANGURA ntitwaba twibesha. BUYOYA nagende twaramburie!

Mu nimeré ya KANGURA n°38 ku gifuniko hari igushushanyo cyerekana umuyobozi wa KANGURA aha BUYOYA umuti wa Demokarasi, anamuburira ko azawunywa ku ngefu. BUYOYA yabanje kuwanga none yarawunyweye burundu abishaka atabishaka. Muri iyo nimeré kandi hari inyandiko igira iti: "BUYOYA w'umututsi na NGEZE w'umuhutu hazatsinda nde?". Hatsinze nde? BUYOYA wenyine niwe wasubiza icyo kibazo. Hari icyo tutamubwiye? Hari aho twamuhishe? Ntazaturenganye.

KANGURA

UKO AMATORA YAGENZE MU BURUNDI

	FRODEBU - NDADAYE Melchior	UPRONA - BUYOYA Pierre
Mairie	44,72%	53,06%
BUJUMBURA RURAL	77,98%	20,08%
GITEGA	63,94%	33,91%
NGOZI	67,27%	29,33%
KAYANZA	61,82%	32,52%
BURURI	53,56%	45,53%
BUBANZA	84,15%	14,23%
CIBITOKE	84,87%	13,21%
RUTANA	58,31%	41 %
RUYIGI	70,06%	29,12%
CANKUZO	30,54%	66,04%
KARUZI	69,20%	26,69%
KIRUNDO	76,65%	21,59%
MURAMVYA	50,92%	47,19%
MAKAMBA	62,28%	35,98%
MUYINGA	67,51%	28,30%
ETRANGER	16,93%	80,66%
TOTAL	64,79%	32,47%
SOIT	1.486.785 Voix	SOIT 745.079 Voix

AFURIKA IZATEGEKWE N'INYESHYAMBA !

Umugabane w'Afurika ni umwe mu migabane y'isi babarira mu miqabane ikiri inyuma mu majyambere «Tiers Monde». Muri iyo migabane harimo umugabane w'Aziya ndetse n'Amerika y'amajyepfo. Amajyambere si ukugira inganda n'amafaranga gusa. Amajyambere agaragarira no mu bitekerezo. Ibihugu bibariwa mu bikiri inyuma mu majyambere «Tiers Monde» byakunze kwibasirwa n'amakuba y'ubwoko bwose. Iyo atari amapfa, aba ari umwuzure, cyangwa se ikirunga kikagira gutya kikivumbura kikamena umuriro wacyo ugahitana imbagu y'abantu.

Amakuba akunze kugwirira ibihugu byo muri «Tiers Monde» ni intambara z'urudaca akensi ziba zishingiye ku moko, ku ture-

re, ku idini....

Ingero ni nyinshi : Liberiya, Somalia, Cadi, Libani, Etiyopiya, Sudani, Jugosalaviya tutibagiwe n'u Rwanda. Avantu bakarwana ntacyo bapfa kigaragara. Bakaziyunga nyuma igihugu barakigize umuyonga, abantu barapfuye barashize, abantu barahunze. Cyangwa se intambara ikarangira ari uko habonetse utsinze.

Ubundi mu mategeko mpuzamahanga nta muntu n'umwe ufite uburenganzira bwo gufata intwaro ngo ahirike ubutegetsi buriho, abaturage bishyiriye. Niyo wowe waba utabwishiye. Wabwamagna mu bitekerezo, mu manama mpuzamahanga ariko nta burenganzira na bumwe umuntu uwo ari we wese afite bwo kubuvanaho ku ngufu. Niyo bwaba ari ubw'igitugu, dore ko ntawe usimbuza igitugu ikindi gitugu. Muri Afurika, iyo ndwara yabaye icyorezo. Umuntu wese ufite inyota y'ubutegetsi ajya mu ishyamba. Abensi barahirwa, abandi amahirwe akababana make. Iyo babuze uko babigira biyoberanya mu matora.

Ingero sizo zibuze. Gusa turafata zimwe muri zo zitugaragariza neza ko muri Afurika, kwigira iki-gomeke aribyo bigezweho. Ijya kurisha ihera ku rugo.

Mbere yuko inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, mu Rwanda hariho ubutegetsi. Yego Perezida Habyarimana yagiyeo akoze «coup d'Etat» mu w'1973, ariko sibyo byari kuba' intandaro y'igitero cyo mu Kwakira 1990. Ubutegetsi bwa Habyarimana n'ubwo bwose atari shyasha, bwari bumaze kumenyerwa, abaturage barabuyobotse. Nawe ubwe yakoresheje amatora, aratorwa n'ubwo bwose ari we wari umukandida wenyine kuri uwo mwanya. Mwavuga muti nta demokarasi yari irino kuko abanyarwanda twese yari yaratuboheye muri MRND. Ibyo ari byo byose sibyo inyenzi zari kwitwaza ngo zifate imbunda zishoze intambara mu gihugu cyengena, gifite amategeko kigenderaho.

nangira ngo keretse ariwe utegetse byanze bikunze. Yabigezeho kandi ntashaka kurekura, Demokarasi yasheshyaga ko aharanira ubu si we ufata iya mbere mu kuyiniga ?

Muri Angola, umugabo Jonas Savimbi Perezida wa UNITA agiye kumara hafi imyaka 18 ari mu ishyamba. Mu myaka ya mbere na mbere, icyo Jonas Savimbi yarwaniraga cyarumvikanaga. Uwo mugabo ari mu baharaniye ubwigene bw'ighugu cye cyari mu bukoronize bw'abanyeportugali. Arikko ikitumvikana ni ukuntu Savimbi yasaba amatora, ayo matora akaba. Yamara kumenya ko yatsinzwe akongera agafata intwarz intambara ikubura. Ubwo ngo aharanira kubohoza abaturage ba Angola. Nyamara bigaragara ko

Ibyakurikiyeo murabizi. Inyenzi zimaze kubona ko zitagifa she igihugu mu minsi itatu nk'uko zabiteganyaga, zacishije bugufi. Ubu zirajijisha mu mishyikirano zinizera kuzahatana mu matora. Uretse ko ku nyenzi mbona biko-meye gutsinda amatora kurusha intambara yamasasu.

Muri Uganda, inyeshyamba za Museveni nazo niko zabigenje. Museveni amaze gutsindwa amatora mu w'1982, yahisemo gufata iy'ishyamba, abeshya ko bamwibye amajwi. Icyo Museveni yaharaniraga si uko demokarasi yagera muri Uganda. Icyo yari yimirije imbere ni ugufta ubutegetsi ku ngufu. Dore ko bigeze no kumuhendahenda ngo abe Visi-Perezida wa Uganda aka-

Savimbi yishakira ubutegetsi bwa wenyine. N'abanyamerika bamushygikiye iyo myaka yose bameze kumutahura.

Izo ngero uko ari eshatu ziragaragaza ko inyeshyamba zisigaye zarahawwe intebé muri Afurika. Kandi akensi nta cyo zirwanira kigaragara uretse urugomo. Kandi aho tugeze ubu si igihe cyo gutegekesha iterabwoba. Iryo terabwoba niryo inyenzi zisigaye zikangisha mu mishyikirano. Paül Kagame ngo nizitsindwa mu matora zizasubira mu ishyamba. Tito Rutaremara we ngo inyenzi nizitabona 50 ku ijana by'abasirikari ngo zizarwana ! Mwumve namwe.

BA OFISIYE BACU BARAKOTANA

Nyuma y'uko dusohora KANGURA No 42, twabagejejeho ukuntu hari aba ofisiye bariye amakotanyi ngo bagambarire urwabyaye. Twabagejejeho ukuntu hari ba ofisiye baha misiyo yo guteranya abanyamakuru ba Kangura n'inzego z'ubutegetsi. Kangura ikimara gusohoka twaje guharnagarwa kuri telefoni n'umu Koloneri utarashatse ko tumuvuga amazina maze atubwira ko Komanda Bizimana yasanze yarakoze amarorewa menshi, akaba abona Kangura niyatangaza bizamugwa nabi. Niwo yihimbiye umugambi wo gusebanya. Ubwo akora telegramu za buri munsi abwira inzego zo hejuru ko yatahuye inkuru nshya. Ngo yamenye ko NGEZE Hassan akorana n'inyenzi. Ibyo kugira ngo bye-merwe telegramu zoherezwaga mu bigo byose bya gisirikari zemeza ko Kangura yaguzwe n'umwanzi: Ngo isopanya umubano w'u Rwanda n'u Burundi maze inyenzi zidutera ariyo ziturutse.

Mwumve ubwo bwenge ra! Ese iyo aza gutekereza agahimba undi mugambi ku kuo uwo udafite ishingiro!

Hari n'abamubajije gutanga ibindi bimenyetso arabibura, arya indimi ngo kuba twibanda ku kibazo cy'u Burundi ngo birahagije. Ese wakorera inyenzi ukazihirika ku butegetsi nk'uko byagenze i Burundi? None se ko Kangura yasezereye ubutegetsi bwa gitutsi mu karere k'Afurika yo hagati noneho Bizimana azatanga izihe telegramu? Etat Major imaze kurambirwa n'amatiyu ye yohereje telegramu hose mu Rwanda isaba ko NGEZE Hassan atazongera kwemererwa kwinjira mu bigo bya gisirikari. Ese ubundi hari itegeko nari narahawe ryo kwirinjira mu bigo bya gisirikari kandi ntari we? Ni akumiro...!!! Arabura gutekereza icyo azakora amaze gusukwa hanze n'imishyikirano y'Arusha akirirwa acura amatiku adafite ishingiro. Yagombye kumenya ko na Koloneri Rutayisire

Komanda Karangwa batanzo telegramu nyinshi bemeza ko Kangura ikorana n'urnwanzi ngo kuko ihirika ubutegetsi. Ngo kandi n'umwanzi akaba yifusa ko abategetsi bahikwa. Baje gusanga baruhira ubusa. Kuko abategetsi barwanagaho bahiritswe na Kangura No 6. Rutayisire we yaje kugwa mu mutego kuko twaje kuvumbura ko arimo ahimba telegramu maze tumutanga i buku ru tumurega ko arimo gutegura umugambi wo kuduhimbira. Maze yohereza ayo mahomvu twe twamutanze. Nyuma yaje kubimenya maze agira ikimwaro none ntanagityuka gukandagira aho yadutanyaga! Uhangana na Kangura ntibimugwa neza ubihakana azabaze abahiritswe nayo cyangwa se abaze Buhinja Buyoya.

NGEZE Hassan.

(a)

NGEZE Hassan
Directeur du Journal
KANGURA
Conseiller du parti C.D.R

Kigali, le 1/06/1993

Nyakubahwa Perezida wa Republika y'u Rwanda
KIGALI

Impamvu: Kwishingana.

Nyakubahwa Perezida wa Republika,

Mbandikiye mbagezaho jumugambi mubi w'ubwicanyi urimo gutegurwa na Commandant Bizimana André ushinzwe kuyobora abajandarume bo ku Gisenyi.

Amavu n'amavuko y'ikibazo.

Commandant BIZIMANA akimara gushingwa kubungabunga umutekano w'abatuye ku Gisenyi, yanyuraniye n'integano yari ashinzwe, yigira indakoreka. Yiyibagiza

ko u Rwanda rwinjiye mu mashyaka menshi, arica, ariba, n'ibindi byinshi muzi. Abaturage bakunze kubibagezaho babasaba ko mwa-muhagarika ku kazi agashyikirizwa ubucamanza.

Akigera ku Gisenyi yari avuye i Kigali aho yaregwaga kwica abantu akoresheje inkoni n'imipanga. Abikora yitwaza ko ari we utegeka Fichier Central. Amadosiye y'abo yagize ibimuga, murayazi; Kuko bene kwicirwa bakunze kubibagezaho. Ubu yari umukozi usanzwe, utungwa n'umushahara we nk'abandi bose. Aho atakomereje zho, yihutiye kwiba akora ibinyuraniye n'akazi ashinzwe maze Perefegitura ayigira umuyonga. Twe tubiboriye, dusanga tutakomeza kwihanganiye ayo marorerwa akorerwa mu karere dufitemo abayoboke 99 ku ijana by'abahatuye. Dukubitijeho ko n'itangazamakuru twaharaniye ritawemerera gucecka ayo marorerwa nibwo twiyemeje gushyira ahagara-gara ubwo busambo bwe n'ubwicanyi azwiho.

Muri Kangura No 42, twosabanuye ku buryo bugufi ukuntu Commandant Bizimana akora n'icyo abaturage bamutekerezaho. Ubwo dushyiramo ilisiti y'abo yari kuzica mu biro bya Minisitiri w'Intebi. Commandant Bizimana abonye ko yatahuwe nibwo yiye-meje gushyirisha umuyobozi wa Kangura NGEZE Hassan mu buroko ku mparnvu tugiye kubagezaho. Gusa, yiyibagiza ko abaturage bamushinja ko inzu yuzuje ku musozi wa Rubavu yayubatse mu mafaranga avanye mu basahuzi. Abaturage bari bagiye kuyisenya kubera uburakari batewe no kudahindurwa kw'icyo gisambo; Kandi kibategesha igitugu. Uwo mugambi Commandant Bizimana yaje kuwuburizamo ari uko abimeriye mbere.

Kuba abajandarume ashinzwe kuyobora bari bagiye kumwirasira ubwabo bamuziza kumukeka amababa we n'umugore we, biragara-gaza ko ntawe unwfuzza. Dore ko binavugwa ko umugore we yaba ari umututsikazi wanga abahutu

urunuka. Twabajije Commandant Bizimana icyo umugore we yangira abahutu, atubeshya ko ibyo bivugwa ari ukubeshya ko ahubwo ari amakimbirane y'umugore we n'abo bakorana. Kuba abajandarume be bari bagiye kumwirasira ubwabo akarusimbuka, biragaragaza ko abo ategeka nabo batamwifusa.

Ubu tubiyambaza, Nyakubhwa Perezida wa Repubulika, abaturage bamuciye mu mugi wa Gisenyi, nta nzu agomba gukandagiramo kuko biyemeje kuzamukubitira rnu muhanda we n'umugore we nibatimurwa bombi. Hakabe hari n'urwandiko rurimo gutegurwa ruzashyirwaho umukono n'abantu 4.000 berekana ko uwo muntu batamwifusa. Urwo rwandiko rukazahabwa inzego zose zimushinzwe.

Turebe ibyerekeye ubwicanyi.

Mu gihe abasirikari bigabizaga ingo z'abaturage mu mugi wa Gisenyi, hakozwe ubwicanyi, ubusahuzi, bikorwa n'abasirikari bazwi barimo na ba ofisiye bazwi, baherekeje abo bayobora mu kwica, no gusahura. Muri abo basirikari harimo Commandant Bizimana André. Icyababaje abantu ni uko ari we wagombaga kurinda aho ashinzwe no kubaburira. Dore ko ikigo cya jandarumori ayobora kiri mu mugi rwagati. Nyamara abaturage babajwe n'ukuntu, umushyushyarugamba wo ku Gisenyi witwa Sekidende, yaje kubona Commandant Bizimana apakiza amasima, yamubaza ati mbese nawe Commandant urasahura, maze Bizimana akamutsinda aho. Ibyo byose aka kanya arabyiyibajije. Ese abaturage bibagiye aba ofisiye bayoboye ibitero byabasahuye? Ese uwabaza Bizimana aho yakuye amafaranga yubatse igorofa kuri Rubavu yahasobanura? None se ayo yahembwe kuva yakora yavamo ayubatse iyo nzu? Ese ubucuruzi bw'amatafari akorera kuri Goma hari utabuzi? Ibyo byose twabikoreye idosiye tuzabitangaza muri mitingi no mu binyamakuru. Dore ko noneho Commandant Bizimana asigaye avugwaho kuba icyitso by'inkotanyi mu ngabo z'u Rwanda. N'ubwo we yivugira ko

icyangombwa ari inoti gusa: None se amafranga siyo atuma we n'umugore we bicisha abanya Gisenyi?

Bite na KANGURA?

Commandant Bizimana amaze kubona ko iminsi mirongo ine kuri we iri hafi, yahisemo kuryambura uburenganzira mpabwa n'amategeko. Ubwo nahise rnurega mu rukiko rw'iremezo rwa Gisenyi. Ubwo Perezida Wurukiko ikibazo agikemura akinyujije mu nama y'umutekano. Ibyemezo byafatiwe muri iyo nama mu gihe bitarajya mu bikorwa, yacuze undi mugambi wo gufungisha abanyamakuru ba Kangura. Yaranngiza akohereza abantu babatsinda muri gereza bakoresheje uburozi nk'uko byagenze kuri mugenzi wacu Mutombo. Byananirana agashyiraho umuntu ngo abarase yitwaza ko bashakaga gutoroka.

bwo kubogamira inyungu za KANGURA. Ubwo yaje kumenya ko imodoka yagurishijwe noneho ahimba amayeri, avuga ko yaguzwe mu mafranga y'amibano. Twe turasaba ko amategeko igihugu cyacu kigenderaho yakubahirizwa. Itera bwoba rikajyana n'ubutegetsi bwishyaka rimwe. Abasirikari basahuye bafashwe bagakorerwa amadosiye, uwa mbere yaba Commandant Bizimana André. Ibyo yasahuye biragragara, nibyo byubatse inzu afite kuri Rubavu.

Uwo musirikari wabuze akabanza inzego zimushinzwe cyangwa umugore wa Commandant Bizimana. Ntihagire ufungwa binyuranyije n'amategeko. Ntihagire urenza amasaha 48 kuri burigade. Hagira ujya muri gereza ntihagire urenza iminsi itanu disoye itaragezwa mu rukiko.

Muri ubwo bugambariyi, Commandant Bizimana André aherutse kujya gukoresha impapuro ziyana Ngeze Hassan muri gereza maze akamukorera ibyo tumaze kuvuga haruguru: Dore uko yabigenje:

— Kangura yari itunze imodoka GB.24.53 maze tuyigurisha n'umusirikari aduha amafranga "cash" twifuzaga. Tujya guhinduza ibyangombwa byayo ku mukozi wa Finance ku Gisenyi. Impapuro zimaze gukorwa ngo uwo musirikari yaba yari afitanye amabanga na mugore wa Commandant Bizimana maze baza guhemukirana. Maze uwo mu ofisiye aza kubura ku mpamvu zizwi nabamukoresha n'umugore wa Bizimana. Ubwo Bizimana yaje gufata iyo modoka arayifunga yibwira ko ari bwo buryo

Kandi umuntu akabazwa n'inzego zizirana n'iterabwoba. Naho ktwaza ngo ikinyamakuru cyaramutahuye rawe ahitamo uburyo bwo guhiga abantu yitwaza akazi akora ntibiwitse. Ntibihuye n'igihe tugezemo. Ese ko namureze mu rukiko kuki atareka ngo tuburane? Ese kwiriranwa impapuro zihiga umuntu nkaho yambuze, aho yiymvisha ingaruka byakurura abaturage baramutse bagaragaje uburakari bamufitiye? Ku byerekeye amarorwerwa Commandant Bizimana yakoreye abanya Gisenyi, duhisemo kuzakoresha ingufu za politiki n'iz'abaturage mu gukemura icyo kibazo.

Nyakubhwa Perezida wa Repubulika, tubiyambaje tubasaba gukurikiranira hafi icyo kibazo.

Mugire amahoro.

Uhagarariye KANGURA
NGEZE Hassan

Bimenyeshejwe:

- Perezida w'Urukiko rwa mbere rw'Iremezo rwa Gisenyi.
Gisenyi
- Procureur wa Repubulika
Gisenyi
- Perefè wa Gisenyi
Gisenyi
- Abasomyi ba Kangura (bose)
- Abiyemeje kuzafatira Bizimana
André ibyemezo (bose)

Journal KANGURA Comité de Rédaction	
NGEZE Hassan	: Directeur de Publication et Rédacteur en Chef
NYABYENDA Issa	: Rédacteur en Chef Adjoint
NDEKEZI Bonaparte	: Journaliste
MIRASANO Célestin	: Journaliste
SIBOMANA NABANTU	: Journaliste
SIMBIZI Stanislas	: Journaliste
HITIMANA Noël	: Journaliste
Icapiro	: Imprimerie Nationale du Rwanda. Tirage : 30.000 exemplaires
KANGURA ibarizwa mu Burundi hose:	
- Bujumbura (Mairie)	: ni kwa NAKABA-
- NYURA Joseph	: ku Musaga.
- BUJUMBURA (Rural)	: ni kwa NYA-
- NDWI Dieudonné	: mw'i Sale
- GITEGA	: ni kwa NTAHIMPERA Grégoire i Nyamugari
- CIBITOKE	: Ni kwa NDAYISENGA Jules mu Rugombo.
- KAYANZA	: ni kwa NZOBONIMPA

- André w'i Gatwaro
- MURAMVYA ni kwa KARIBWAMI Benoît mu Biganda
- BURURI: Nikwa KABURA Marcelle i Ki-remba
- BUBANZA ni kwa HARIMENSHI Jean Marie ku Mwokora
- KIRUNDO ni kwa MACUMI Jonas mu Rusarani
- MUINGA ni kwa BASOMINGERA François Xavier kw'i Taba
- CANKUZO: ni kwa MANARIYO i Mu-shisha
- RUYIGI: ni kwa BURARAME Antoine i Muyaga
- RUTANA: ni kwa SAKUBU Léonce i Nkoma
- MAKAMBA: ni kwa NAKABURIMVO Martin i Nyabigina
- KARUZA: ni kwa BARUTWANAYO Emmanuel i Buhiga.

KANGURA irabarizwa no muri za mitingi zose z'amashyaka ahananira guhirika ubutegetsi bwa Gitutsi.

(b)

NGEZE Hassan
Journal KANGURA

Kigali, le 2.06.1993

Kuri Bwana Procureur,

Impamvu: Gusobanura.

Bwana Procureur

Mbandikiye mbasobanuza ku bibazo bibogamiye ubuzima bwanjye, n'uburenganzira bwanjye mu ri rusange. Uyu munsi nameriye ko mwakoze impapuro zo kunshakisha ngo mfatwe mfungwe. Ntaburanye ngo ibyo kuburana bizakorwe igihe muzabishakira. Ibyo nkaba nsanga bishobora guhungabanya umutekano mu karere ka Gisenyi namwe kandi mudasigaye kuko mugatuyemo, kandi mukaba ari naho mukorera.

Inkuru y'imvaho itugezeho ivuye mu bakozi mukorana iratwe-meza ko urnuycebozi wa jandarumori ku Gisenyi ngo yababajwe n'ibyo Kangura yamwinditseho maze aza kubasaba ko mwamutera inkunga mu kamukorera impapuro zimfunga. Ngo ibyo mwarabyemeye kuko impapuro zinshaka ubu zirahari. Gusa, icyo umuntu yakwibaza ni iki: Ko ntuye komini Rubavu, segiteri Gisenyi namwe mutuyemo kandi mukorero ko mutantumira

ngo muumbaze ibyo mwifufa, ahu-bwo mugakora impapuro zinshakisha nk'aho nabuze. Mwibuka ko njiyewe ubwanje naje mu biro byanyu mbagezaho ikibazo cyanje na COMMANDANT BIZIMANA utagishakwa n'abatuye ku Gisenyi kubera ubwicanyi yagiye abakore-ra. Mbabwira ukuntu yanyambuye uburenganzira bwanjye, mbasobanurira ko icyo kibazo ragishyikiri-riye Perezida w'urukiko rwa mbere rw'Iremezo rwa Gisenyi nave yaje kugishyikiriza inama y'umutekano ya Perefegitura ya Gisenyi.

Twumvise ko impamvu Commandant BIZIMANA atanga avuga ko ngo imodoka KANGURA yari itunze yayigurishiye abasirikari bakuru bo mu ngabo z'u Rwanda. Ese hari icyaha kirimo ? Izo modoka ni Peugeot 504, plaques GB 2493 nagurishiye urnu Komanda na Toyota GB 2453 nagurishiye umu Lieutenant Abo basirikari bose akaba ari ingabc z'u

Rwanda. Ese kubagurisha hari i cyaha kirimo ?

Ko abo bose twayuze ku buryo bwemewe n'amategeko, tugahinduza ibyangombwa uko amategeko abiteganya, Commandant BIZIMANA kwitwaza ko amafaranga baguze ayo mamodoka yari amibano abona byamugeza kuki ? Kuki abo basirikari atabikurikira-nira niha abifiteho uburengazira ?

Ese niha ashaka gukurikira abasi-rikari bazwiho n'abaturage ko ari-rikari bazwiho n'abaturage ko bibye, ni kuki atiheraho ngo yiku-mu ba ofisiye basahuye ku Gisenyi umunsi Gisenyi isahurwa ? Ese urupfu rwa SEKIDÈNDE yarashe amu-ziza ko yamumenye mu isahura rwo ntiruhagije ngo yishyikirize ubucamanza ?

Ese niha ashaka ko abasirikari basa-njiye ibya ha bakorerwa dosiye, ni kuki adakora iza ba Ofisiye bazwi n'abaturage ku Gisenyi ko bibye bakica, bagasahura kandi nave arimo ? Nifuzaga ko mutaterwa ubwoba naCommandantrigi bitume mwica amategeko mubizi. Nimuge-rageze kubahiriza demokarasi niha hari ibyo mushaka kutubaza mudutumeho, mukoreshe inzandiko zabi-genewe tuzabitaba. Naho bitagenze gutyo byabyara izindi mvururu kandi abazikira ngirango ni bake.

Ku byerekeye ko Commandant BIZIMANA yandikwa mu binyamaku, turagirango tubutse ko kugangisha kudufunga ntacyo bidutwaye kuko burya iyo dufunzwe ariho dutsindira vuba ibyo duharanira. Inshuro ya 20 nafunzwe muri gereza na 35 nafunzwe muri kasho za burigade zatumye dutsindira ibyo twaharaniraga.

Gusa tubasabye kuzatubwirira Comrmandant BIZIMANA ko demo-karasi izirana n'iterabwoba kandi

ko muri demokarasi iyo ikinyamakuру cyakwanditse usabwe kunya mu nzira zikurikira.

- gusubiza nk'uko bitemanywa n'amategeko
- kurega n'uko bitemanywa n'ama tegeko
- gucecka iyo ntacyo ushoboye
- kugura nimo zose uba wasohotsemo iyo wifite

Ibyo byose naburamo kimwe akora nawe azakore icye kinyamakuru avugiramo. Umugambi wose tumaze kuwutahura twiyerneje guhangana n'iterabwoba ryose aho riva rikagera, kuko ntawe utsinda utsinda atarushye. Icyo tubasaba ni uko mwa-

kurikiranira hafi icyo kibazo maze amategeko akubahirizwa. Iterabwoba rigasigarana abaryize.

Ubiyambaje
NGEZE Hassan

Bimenyeshejwe :

- Perezida wa Repubulika
- Minisitiri w'Intebe
- Perezida w'Urukiko rwa mbere rw'iremezo rwo ku Gisenyi
- Abasomyi ba Kangura (bose)
- Abaturage bababajwe na Commandant BIZIMANA (bose)

yamagana akarengane ka bene wabo bo mu Burundi.

Ugutsinda kwanyu Nyakubahwa Perezida wa Repubulika niko gutsinda kwa KANGURA, niko gutsinda kw'abahutu bose.

Mugire amahoro !

Bikorewe i Kigali

Ku wa gatanu tariki ya 4/6/93 Uhagarariye KANGURA
NGEZE Hassan

(c)

DUFASHE GUVERINOMA GUTAHURA ABISHE GAPYISI.

Ubwanditsi bwa Kangura
C/O Gisenyi - Information
B.P. 1312 Kigali

Kigali, le 2/06/1993

Nyakubahwa Minisitiri w'Intebe
KIGALI
Impamvu : Urupfu rwa GAPYISI

Nyakubahwa Minisitiri w'Intebe

Nyuma y'uko abishe GAPYISI Emmanuel anketi itarabatahura ngo bijye ahagaragara, mu rwego rw'itangazamakuru twifuzaga kubunganira mu buryo bukurikira :

- GAPYISI tumaze kumenya neza ko yishwe azize ibibazo bya politiki.
- Abishe GAPYISI bari batumwe kandi baguriwe amafaranga.
- Abari bafite inyungu mu rupfu rwa GAPYISI nabo bamaze kugaragara.
- Ibibinetso umuntu yaheraho akoré ipererezza kuri urwó rupfu biraboneka.
- Inzego zose umuntu yakwifasha nazo zirahari.
- Amagambo yaherekeje urupfu rwa GAPYISI nayo abayavuze barahari.

Kubera ko ubushobozi bwacu bwanga bukaba buke, twasabaga ko mwadufasha mu kutwongererera ubushobozi (amikoro) maze tugakora

anketi zacu mu ibanga naze ibyo tuzageraho tukabishyikiriza inzego zibishinzwe mbere y'uko bishyikiriza abasomyi.

Turamutse tubonye amikoro twakwifashisha abantu batandukanye bashaka amafaranga kugira ngo batubwire ibyo bari bazi ku bwicanyi n'ababukora. Bityo tukabonamo abishe GAPYISI.

Gutahura abishe GAPYISI birasaba ingendo nyinshi hirya no hino mu gihugu. Kwifashisha inzego zinyuranye, guhera ku butegetsi kugaruka ku baturage. Hanze hari abantu bakereye amafaranga kugirango batangaze ibyo bari bazi. Abo bantu gukorana nabo bikaba bigoye kubera amikoro make yacu. Igihe cyose muzatwemerera kudutera inkunga muri urwo rwego tuzahita dutengira uwo murimo utoroshye. Ku byerekeye abo tuzaba dukeka ariko tudashobora kubegera; icyo gihe tuzabagezaho ibyo tubazihe maze namwe mudufashe.

Mu gihe tugitegereje igisubizo cyanyu, twabamenyesha ko inzego zose zishinzwe umutekano zitwizerera mukuduha ibyo tuzisabye naze tukabyongera kubyo ziba zifite.

Murakoze.

Uhagarariye Kangura
NGEZE Hassan

NDADAYE YARI YATINYE KWI YAMAMARIZA UMWANYA WA PEREZIDA

Mu gihe cyo gutanga abakandida ku mwanya wa Perezida wa Repubulika y'u Burundi, Bwana NDADAYE yabanje kugira ubwoba. Yumvaga atahagarara imbere ya BUYOYA ngo bahangane. Ariko akizera ko mu bade-pite ishyaka rye rizagira intebenynshi kurusha andi mashyaka.

Nta wamenya niba yari yibagiwe ko abatora abadepite ari nabo batora Perezida wa Repubulika.

Uburobozi bwa PALIPEHUTU bukorera mu buhungiro bwamwumvishije ko ntacyo agomba gutinya, abamutora barahari kandi nibo benshi. Bwanamwijeje ko buzakora ibishoboka byose kugira ngo yereke BUYOYA igihandure kandi akazatorwa mu mucyo.

Abashinzwe kubahiriza umutekano babarebaga igitsure kugira ngo batore BUYOYA, bakirengagiza ko muri demukarasi imitunu y'urukwawu tabuza ishyamba gushya. Ngaho rero mwemwese mwatoye NDADAYE, hiyongereye n'abari bibeshe bagatora BUYOYA, muzongere mutore FRODEBU myiha imyanya itubutse mu matora y'abadepite ateganijwe tariki ya 29/06/1993.

Gutora umuyoboke wa FRODEBU ni ukwiteganyiriza kuko iryo shyaka ryimirije imbere ubatabera kurushya ya magambo y'ubumwe n'amahoro ahise ubwicanyi mutayobewe. Mwibuke ko kuri BUYOYA, FRODEBU = Umu-hutu. Kandi mu gihe yiyanamazaga mu Cibitoke yabaye nkuvuga ngo abahutu batsinzwe bemeza ubumwe n'amahoro, bongera gutsindwa bemeza Itegeko Nshinga none bagiye kongera gutsindwa mu matora ya Perezida wa Repubulika. Tariki ya 1 Kamena mwameretse ko yibesha. Na tariki 29 bizabe uko.

N.T.

INYENZI ZO MURI GOMN BAZOROYEMO IKI ?

Impuruza yatanzwe mbere na mbere na mugenzi wacu «Kamarampaka» No 16 yo ku itariki ya 29 Mata 1993. Icyo kinyamakuru cyatugejejeho amarorerwa avante n'agasuzuguro by'inyenzi ziri muri GOMN, wa mutwe w'abasirikari bavuga ko udfite aho ubogamiye. Icyo kinyamakuru kiratumenyesha ko izo nyenzi ubu zibera muri hôtel Méridien Umubano, umukozi usanzwe azigaburira yazizaniye ibyo kurya maze zireba ku mazuru zihita zibimutamika ku ngufu. Ngo nabirye, zimucombe n'amacupa ku ngufu mu kanwa ngo nasomeho. Zirangije zimushyira imbunda ku gakanu. Zibonye bidahajje zimumenaho ibyo yari azizaniye.

«Kamarampaka» iratumenyesha kandi ko ku itariki ya 23 Mata 1993 ku Giti cy'nyoni, abasirikari bo muri GOMN bari mu modoka, bacunze imodoka ya SODEPARAL yari ivuye mu Ruhengeri bayitega mine. Icyo gisusu bakijugunye mu njuhanda barirukanka. Umushoferi wari utwaye iyo modoka ya SODEPARAL ahita ahagarara. Ku bw'a-mahirwe kiraturika cyangiza imodoka ariko abarimo bararokoka....

Tubivuga ! Gushyira inyenzi muri GOMN byazihaye uburyo bwo gukora iterabwoba uko zishakiye. Uretse no kuneke inyenzi zene wazo, inyenzi zo muri GOMN zikomeje gukwiza iterabwoba hirya no hino mu gihugu. Ibisa bimaze iminsi biturika hirya no hino mu gihugu nizo zibitega. Muribuka igisusu giherutse guturikira ku iposita kigakomeretsa abantu benshi. Icyo gisusu cyatezwe n'ikizungerezi cy'nnshoreke y'inyenzi gikora aho ku iposita. Si ngombwa kwirirwa dutangaza izina rye ariko turarifite. Uwo mugore yateze icyo gisusu yararañye n'imwe mu nyenzi zo muri GOMN ziba muri Méridien. Inyenzi zimaze kwivugana Gapyisi Emmanuel zikomeje gutsema imbaga y'abaturage b'inzirakarengane. Ejo bundi i Kirambo muri Superefegitura ya Rvesero muri Cyangugu inyenzi zateze igisusu mu isoko gihitana abantu 16, abandi bagera ku 130 barakomereka.

Uretse ibyo bisasu inyenzi zo muri GOMN zikomeje gutega hirya no hino mu gihugu, ni nazo zisigaye ziyana urubyiruko mu Nkotanyi. Abatutsi bashaka kujya mu nyenzi

muri iki gihe, inzira ni imwe. Ni ukunyura kuri GOMN bakabambutsa. Hari kandi amakuru yemeza ko inyenzi zo muri GOMN zisigaye zigira uruhare runini mu kwinjiza inyenzi zene wazo mu murwa mukuru Kigali. Ku buryo bibaye ngombwa zarasa, imirwano ikabera muri Kapitali. Vuba aha hari inyenzi zirenga 20 zisherutse gufatirwa i Kigali zambaye imyenda ya gisikari n'imbunda. Gushyira inyenzi muri GOMN, byakuruye impaka nyinshi. Nta kuntu waba uhanganye n'umuntu ukurwanya, ugahindukira ukamucumbikira. Ariko nta kundi byari kugenda kuko GOMN atari twe twayishyizaho, yashyizweho n'umuryango w'ubumwe bw'Afurika. Icyo mbona Guverinoma y'u Rwanda yari ikwiye gukora ni ugucunga abo bantu, ikagenzura ibyo bakora. Bafatirwa mu cyaha ikaregera umuryango w'ubumwe bw'Afurika.

Biti ihi se, Guverinoma y'u Rwanda igasererera izo nyenzi nk'uko ishobora gusezerera umu «diplomate» uwo ari we wese ufashwe akora ibinyuranje n'akazi ashinzwe. Kandi ibifitiye uburenganzira.

KANGURA.

TURAMAMAZA

Ishyirahamwe ry'Abahutu bose bo muturere twose, mu mashyaka yose, bo mu Rwanda, Burundi, Zaïre, riramenyesha abayoboke baryo ko amakarita yaryo agitangwa mu mpande zose ku buryo busanzwe. Ku byerekeye abasirkare bazasezererwa n'imishyikirano y'Arusha, amakarita yabo aracyatangwa mu mpande zose ku bahagarariye "Turi hose". Ubwiyunge bwacu nibwo buzatumu tugera kucyo dushaka. Nimugane «Turi hose» kuko ariyo mizero y'Abahutu ya nyuma.

Icyo "Forum Paix et Démocratie" ihuriyeho na "Turi hose" ni uko byose bihuriye ku ntego imwe. Usibye ko "Forum" itanga ibitekerezo igateganya icyakorwa maze "Turi hose" igashyira mu bikorwa ibyananiranye. Ku byerekeye ibiranga ntego, ntibibate ibibazo.

INYENZI ZIVUYEMO NK'INOPFU:

Bavuga ibigorame imihoro ikarakara... Ikinyamakuru «Paix et Démocratie» cyandikwa na rya hiriro riharanira amahoro na demokrasi (Forum Paix et Démocratie), mu numero yacyo 000 yo muri Mata 1993 cyashyize ahagaragara imiqambi mibi y'inyenzi. Inyandiko z'icyo kinyamakuru zakurugutuye abayoboke ba FPR uhoreye ku bayobzi babo. Nibwo bahurutuye «umutumba» w'inyandiko ndende bagerageza kuyobya uburari ngo barasubiza icyo kinyamakuru cyandikwa n'intiti zizi neza ibibazo by'u Rwanda. Icyo kinyamakuru «Paix et Démocratie» kiratwibutsa ko inyenzi zaje zishaka qufata ubuteqetsi ku ngufu z'imbunda, igashyiraho ubuteqetsi bw'iqtugu.

Ureke ibyo babeshyera Habyarima-na. Bityo inzira ya demokarasi ishingiye ku mashyaka menshi igihugu cyacu cyari cyarahisemo ika-genda nka nyomberi. Icyo kinyamakuru kiramaqana kandi ubwicanyi bw'inyenzi zatsembye kandi zikomeje gutsema abaturage b'inzirakarengane. Zarangiza zikabeshya ko zizanye demokarasi, ziharanira ko u Rwanda rwaba igihugu kigendera ku mategeko, ngo zinubahiriza iki-remwa muntu ! - Ikinyamakuru «Paix et Démocratie» gisoza qisaba abaturage kuba maso bagahangana n'inyenzi kuqira ngo zitazabagwa atumo zikabasubiza mu bucakara.

In 'nzi zimaze kubona iyo indi zahise zivamo. Dore ko tanihishu. Uwyise Simon Ntare,

MBONAMPEKA Stanislas ATI: "FPR NIYO IDINDIZA DEMOKARASI MU RWANDA".

Muri KANGURA y'ubushize (No 42) twababwiye ko hari inyandiko Nyakwigendera Gapyisi Emmanuel (atari yitaba imana) na „Ibonampeka Stanislas batugejeje-ho. Abo bagabo bombi, mu nyandiko zabo, bemeza ko iqihugu cyacu cyugarijwe n'ibibazo kitazivana-mo niba buri munyarwanda adashyizeho ake. Muri nimo ya KANGURA iheruka twabagejeje-ho inyandiko ya Gapyisi Emmanuel agira ati : «Hapfa uwavutse». None Mbonampeka Stanislas aramwunganiye. Aratungira abanya-rwanda d'qatoki abereka umwanzi wabo wa mbere. Ni inyenzi zibumiye muri FPR zikomeje kudindiza demokarasi twese duharanira.

KANGURA.

... Ibihugu bikize by'i Burayi ndetse no muri Amerika ya ruguru nabyo byahise bihindura politiki yabyo. Ibyo bihugu byari byarashyigikiye ubwo butegetsi bw'ibitungu imyaka 30 yose, byategetse ko imfashanyo zabyo zajya zihabwa mbere na mbere ibihugu byitabiriye demokarasi. Disikuru Perezida w'u Bufaransa François Mitterand yavugiyi i La Baule mu nama yari yahuje abakuru b'ibihugu bikoresha ururimi rw'igifaransa muri Kamena 1990 niyo yakomye rutenderi. Muri uwo mwaka w'1990 n'inio mu Rwanda hariabantu benshi bagaragaje, haba mu nyandiko haba mu mvugo, ko bifusa butegetsi bushingiye kuri demokarasi.

Ingero ni nyinshi :

— Inyandiko y'abantu bari bibumbiye mu itsinda ry'abaharana-nira demokarasi ishingiye ku mashyaka menshi «Groupe des Démocrates Pluralistes» yo ku itariki ya 4 Kamena 1990 yasabaga ko ishyaka rimwe rukumbi ryavaho, hakabaho impaka za kidemokarasi n'amatora yemera abakandida benshi.

— Inyandiko z'intiti 33 «Groupe des 33 intellectuels» yashyize ahagaragara ububi bw'ishyaka rimwe rukumbi.

— Ibaruwa y'apepisikopi gatu-rika bandiise igihe Papa yari mu Rwanda.

Bityo, ubushake bwa rubanda, ru-shyigikiwe n'amahanga bwokeje igit-tutu ubegetsi bwa Habyarimana bwemera politiki ishingiye ku mashyaka menshi. Aha twakwibutsa ko Habyarimana yari yanarikomoje-ho muri disikuru ye yo ku wa 5 Nyakanga 1990. Tariki ya 21 Nzeri 1990, komisiyo ishinzwe gutegura amahame iyo politiki yari kugende-raho ishyirwaho. Iyo komisiyo yari kurangiza akazi kayo mu Kuboza kw'uwo mwaka. Inkotanyi zaje kuba kidobya. Tariki ya mbere Ukwakira 1990, inyenzi zigaba igitero. Nyuma y'ukwezi kumwe gusa, ingabo z'iqihugu zishyigikiwe n'abaturage, zanesheje inyenzi zizrenza umupaka.

Muri Mutarama 1991, inyenzi zigabiza umugi wa Ruhengeri ariko ingabo z'iqihugu zizibera ibamba. Kuva muri Gashyantare 1991 kugeza tariki ya 2 Kamena 1992, inyenzi zagiye zigaba udutero shuma ku mupaka w'u Rwanda na Uganda. Ni muri icyo gihe inyenzi zatsindwaga umusubizo, politiki ishingiye ku mashyaka menshi yashyizwe mu bikorwa. Muri Kamena na Nyakanga 1991 ubwo hashyirwagaho itegeko nshinga rishya ry'ku wa 10 Kamena 1991 n'ivuka ry'amashyaka menshi.

Ubutegetsi bwa Habyarimana bwari bwarikanyije bwageze aho biba ngombwa ko burekura. Bitewe ahanini n'imyigaragambyo ikaze yo mu gushyingo 1991 no muri Mutarama 1991 n'amahanga yakomeje kwotsa igititu Habyarimana. Ni muri urwo rwego tariki ya 7 Mata 1992 hashyizweho iriya Guverinoma y'inzibacyaho igizwe n'amashyaka ane ya politiki, Guverinoma iyobowe na Minisitiri w'intebé utavuga rumwe na Habyarimana. Izo mbaraga abaturage batanze ngo demokarasi igere mu Rwanda ntizigomba gupfa ubusa. Intambwe twari tumaze gutera ntitugomba

kuyivutswa n'abantu bashaka kudu-subiza inyuma kubera inyungu zabo bwite.

Baba abakoresha imbunda cyangwa se iterabwoba iryo ari ryo ryose kugira ngo bagere ku butegetsi cyangwa se kubugundira.

INYENZI ZIRARWANIRA UBUTEGETSI NTIZIHARANIRA DEMOKARASI

Inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, ntizari ziobewe ko abanyarwanda bari bafite ubushake bwo guhindura imitegeke-re yari iriho. Habyarimana nawe yari yarabyemeye muri Nyakanga 1990. Icyumweru kimwe mbere y'uko inyenzi zitera mu Kwakira 1990, hari komisiyo yari imaze gushyirwaho igomba gutegura amahame ya politiki nshya u Rwanda rwari rugiye kugenderaho.

Kuba rero inyenzi zaragombye kugaba igitero icyo gihe, ntawazishira amakenga. Dore ko Habyarimana yari yemeye ku ngufu guhindura imitegekere ye. Intambara rero siyu twari dukeneye dore ko yangiza byinshi. Ari nacyo gituma ntawakwizera ibyo inyenzi zabesheye ngo zateye zishaka demokarasi. Ahubwo umuntu yafata icyo gikorwa cya FPR nk'uburyo bwo kuburizamo iyo demokarasi. Bityo tugasubira mu bibazo by'amoko, n'uture-rere byari gutuma inyenzi zigera ku ntego yazo yo gefata ubutegetsi ku ngufu zikoresheje intware. Demokarasi nyayo iboneka hakoresheje uburyo bwa demokarasi kandi abaturage ubwabo nibo bayishakira. Inyenzi rero zigomba kwamaganwa bikomeye kuko ziratudindiza mu nzira ya demokarasi twari twiyemeje. Ni ngombwa kumvisha FPR ko itazongera kurota yubura imirwano ku mpamvu izo ari zo zose.

Ingaruka z'igitero inyenzi zagabye tariki ya mbere Ukwakira 1990 ntizibarika :

- abaturage ibihumbi n'ibihumba-giza bapfuye
- ibikorwa by'iterabwoba inyenzi zakoze hirya no hino mu gihugu

U BUBILIGI BURI HAFI GUSEZERERWA MURI AFURIKA YO HAGATI

Ubutegetsi bwa cyami buragenda bucika ku isi. Haba mu bi-hugu, byakataje mu majyambere cyangwa se ibikiri mu nzira. Mu Burayi, aho ubwami busigaye ni hake cyane, keretse nko mu Bubiligi nyine bacyibutsimbarayeho. Muri Amerika urebye nta nahamwe muri Afurika naho aho ubwami busigaye harabaze. Aka karere k'Afurika yacu yo hagati kakunze kurangwa n'ingoma za cyami. Mu gihe cya gikolonize izo ngoma zaricaga zigakiza dore ko zari zi-shyigikiye n'umuzungu witwaraga nka gashakabuhake. U Rwanda, u Burundi, Zaïre, twese twari ku ngoyi y'Umubiligi.

Rubanda nyamwinshi imaze kwipakurura ingoyi ya cyami mu myaka ya za mirongo itanu n'icyenda... mirongo itandatu... hagashingwa Repubulika, ababiligi babyemeye batabyemeye. Muri Zayire, ababiligi batari bake barahaguye kubera kugundira banze kurekura. Eakomeza no guteza ibibazo Repubulika nshya yari imaze kuvuka, barayisahura biratinda. Byageze aho Perezida Mobutu afata icyemezo cyo gusezerera ababiligi. Mu Rwanda naho ababiligi bakomeje kutubeshya. Mu myaka ya mbere ya indepandansi, Ububiligi bwasaga n'ubushygikiriye revolisiyo ya rubanda rugufi rw'abahutu. Ariko iyo urebye neza usanga gushygikira iyo revolisiyo ari amaburakindi. Nta kuntu bari kubigenza kuko batari kuyisubiza inyuma. Na ONU yarananiwe nkwanse ababiligi. Kandi babonaga abahutu ntacyo babatwaye dore ko abatutsi aribo icyo gihe bashakaga ko ababiligi bahambira.

Mu Burundi ababiligi bakomeje gushygikira ingoma ya cyami kugeza muri za mirongo itandatu na gatanu igihé Micombero akora "Coup d'Etat" akavanaho umwami. Micombero urebye ntacyo yavuguruye kuko amarorerwa ubwami bwakorera abahutu yakorneje gukorwa muri "Repubulika ntutsi". Ababiligi bazize gukunda abatutsi.

Inshuti nyayo uyibona mu byago. Inyenzi zigabye igitero tariki

ya mbere Ukwakira 1990, twari twizeye ko ababiligi aribo ba mbere mu kudutabara. Dore ko aribo bitwa ko batugejeje ku bwigenge bamaze kudukoloniza imyaka igera kuri 48 yose! Kwari ukwibeshya kuko byagaragaye ko ababiligi bari ahubwo ku ruhande rw'inyenzi. Ababiligi nabo bifuzaga ko inyenzi zafata u Rwanda mu minsi itatu. Banakoze uko bashoboye ngo iyo ntego igerweho. Ububiligi bwafatiriye amasasu u Rwanda rwari rwaratumijeyo kandi yarashiyewe. Ibinayamakuru byaho ariko cyarie cyane imiryango yitwa ko irengera ikiremwamantu birahiga mu gusebya u Rwanda. Ibyo binyamakuru n'iyo miryango birakotana ngo abatutsi bashize mu Rwanda, iyo Nsengiyaremye atongeyeho abagogwe. Radiyo na Televiziyo yogeza inyenzi biratinda ngo ziri hafi kugera i Kigali.

Ububiligi bwanahise bugabanya imfashanyo bwageneraga u Rwanda. Ndetse hamwe na hamwe nko mu rwego rwa gisirikari, barazihagarika burundi. Ububiligi bwanohereje abasirikari barwo bubeshya ko butabaye u Rwanda. Nyamarira birazwi ko abo basirikari bari bafite ubutumwa bwo kurenge-ri ibyitso by'inyenzi biramutse bikomeye. Umwanzi agucira akobo Imana igucira akanzu. Perezida wa Zayire, Mobutu Sese Seko aba arahagobotse, atwoherereza ingabo ze zunganira iz'u Rwanda, inyenzi zirakabona, zirapfa biratinda. Abafaransa n'ubwo batadukolonije babonye turengana basanga bataduterrana. Bohereza ingabo zabo ngo ziche gasopo uwo ari we wese ushaka gusubiza u Rwanda mu bucakara. Ubuvaransa buha u Rwanda intwarz

Ibikurikira page 17.

- abantu barenga miliyoni bavanywe mu byabo n'intambara bakaba barara rwantambi
- ibimuga bitagira ingano tutibagive n'amafaranga atagira umubare amaze gusohoka kuri iyi ntambara.

zo kwirwanaho, buduhuza n'izindi nshuti. Inyenzi zimaze kubona ko imigambi yazo zitazayisohoza ziratangira zijundika abafaransa. Inyenzi zifatanije n'ababiligi zigeragę guhirika Mobutu ariko zisanga ahagaze bwuma, "blindé". Ikimwaro kiba cyose.

Kubana n'Ububiligi ni nko kubana n'igare.

N'ujya uvuga ababiligi ujye ubaza Maréchal Mobutu niwe ubazi. Ababiligi amarorerwa bakoreye abazayirwa ntagira ingano. Icyo gi-hugu bagisahuye kera ari nako baki-gisahura. Uko Zayire imaze muri iki gihe ni ukubera ababiligi bayizambe. Mu Rwanda natwe ababiligi turabamenyereye. Ighugu cyacu bari bagihaye inyenzi Imana ikinga ukuboko. Kandi ntawabashira arake-nga kuko umugambi wabo uracyari wa wundi. Abahutu b'i Burundi nabo bazi neza inkunga bakomeje gutera ubutegetsi bwa gitutsi babushygikira bugi gihe mu iyicwa ry'abahutu. Ibyo ari byo byose nta gafora gahanze. Ababiligi bari hafi gucika muri aka karere bitaga akabo (Congo mbirigi na Ruanda-Urundi). Dore muri Zayire, Perezida Mobutu yarabasezeréye. Mu Rwanda natwe ntitukibashaka, bazajyane n'abatutsi bitangiye kuva kera. Mu Burundi naho abahutu baribohoje, ba gashakabuhake b'ababiligi bashatse bazinga uturago amayira akigendwa. Niba ari n'ingirwa gifaransa cyabo badukangisha bazakijyane tuzavuga icy'abafaransa. Dore ko ari nacyo cy'umwimerere. Kuko siniyumvisha icyo ababiligi bagikora ino. Bamaze kutwereka bihagije uko bateye. Ni inzoka mu ziridi! Bazage n'ahandi riraren...

KANGURA.

Ayo makuba siyo twari dukeneye ngo tubone demokarasi twaharani-ye. FPR imenyé ko ihemukira abanyarwanda ibesha ko irwaniri-ra...

Maitre Mbonampeka Stanislas

nqo ushinzwe ibibazo bya politiki mu biro bya Perezida wa FPR niwe wafashe iya mbere arateshwaquzwa biratinda.

Mu nyandiko abeshya ko yandikiye i Byumba tariki ya 6 Gicurasi 1993, Simon Ntare ariha rubanda agerageza guhisha ububi bw'inyenzi. Ntamenye ko uhisha ukuri kwageraho kukaqaragara. Kandi uko kuri kurazwi.

KU BYEREKEYE IBYITSO

Muri iyo nyandiko, inyenzi Simon Ntare araduhishurira ko hagati mu gihuqu cyacu hari inyenzi zihishemo. Akemeza ko izo nyenzi zidashobora kwiqaragaza kubera ko abaturage bazimenye bazitsema. Arik nqo ziraqakora. Abahakana rero ko nta byitso biri mu gihugu, si abanye. FPR irabyiyemerera ku muqaragaro.

IKIBAZO CY'IMPUNZI

Inyenzi zigaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990 zaje zitwaje ikibazo cy'impunzi z'abatutsi nqo ubutegetsi bwa Habyarimana bwabujije gutahuka. Amahanga yabanje kwemera icyo kinyoma. Nyamara byaje kuqaragara ko rwari urwitwazo. Impamvu nyayo yatumye FPR itera ni ugufata ubutegetsi ku ngufu i Kigali nk'uko NRA yabufashe i Kampala. None FPR nayo irabyiyemerera ku muqaragaro dore ko Simon Ntare asobanura neza ko tutagomba kwitirinya FPR n'impenzi. Ngo ni ibantu bibiri bitandukanye. Aho.... !

GUFATA UBUTEGETSI KU NGUFU

Muri iyo nyandiko, Simon Ntare abeshya ko inyenzi zitagamije gufata ubutegetsi. Ngo n'ikimenyimyi ziyemeje gusubira mu biringiro zahoranye mbere y'itariki ya 8 Gashyantare 1993 ubwo zashozaqa imirwano. Nqo ibyo byonyine birahagije kugira ngo amahanga yemere ko inyenzi zidashaka ubutegetsi ku ngufu !

Nyamara ukuri guteye gutya : inyenzi zimaze kwirukanwa mu muqi wa Ruhengeri no mu nkengero zavo, mu gihe kitarenze iminsi ibiri gusa, zimaze kubona ko amahanga azamaganye kubera icyo gi-

tero, nta kundi zari kubigenza uretse qusubira aho zahoze mbere ya tariki ya 8 Gashyantare. Nta mpuhwe rero zarimo. Kandi kuba inyenzi zaremeye imishyikirano ntibisobanura ko zitagitsimbaraye ku mugambi wazo wo gufata ubutegetsi. Museveni yarabyerekanye bihagije kuburyo uwakwishinga ibinyoma by'inyenzi amateka yazabimuhani-ra.

ABAVANYWE MU BYABO N'INTAMBARA

Mu gihe amahanga akomeje kwamagana intambara inyenzi zaturoshyemo, FPR yo isanga ngo ariyo nzira nyayo yo kumvikansha ikibazo cyayo. Mu bugome bwayo, FPR yishimira ko abaturage bakwira imishwaro, bakangara ku gasozi. Kuri FPR ngo ni uguhitamo ibantu bibiri : guhunga no kwicwa.

IYICWA RY'ABATURAGE B'INZIRAKARENANE

FPR yemera ko hapfuye abantu ariko ngo nta yicwa ryabaye! Umva nave. Uko byamera kose, iyo abantu bapfuye baba bafite uwabishe. Demokarasi duharanira izirana n'ubwo buqome. Ikiromwamuntu gifite uburenganzira budakuka bwo kubaho. Ubwo burenganzira bubuza buri wese kwica.

IGITUGU CY'INYENZI

Umuririmbyi yarihoreye ati : «Umugabo w'ukuri arangwa n'ibirkorwa».

FPR nayo rero igaragarira mu byo ikora si mu maqambo. Guhamya ko ngo Demokarasi yonyine ariyo yakemura ibibazo by'abanyarwanda ntibihagije. Icyo ngombwa ni ukubishyira mu bikorwa. FPR yagarajaje ko «iharanira» demokarasi yica abaturage, abandi ibirukana mu byabo, ubu bakaba barara rwantambi.

IGITERO CYO KU ITARIKI YA 8 GASHYANTARE 1993

Inyenzi zigaba igitero tariki ya 8 Gashyantare 1993 zabeshye amahanga ko zari zigamije kwamisha Guverinoma y'u Rwanda

ko iqomba kubaha ubuzima bw'abantu nqo ikubahiriza amasezerano yaqiranye nazo. Ibyo ntitubyante. Arik ikitumvikana ni ukuntu wa-vuga ko wubaha uburenganzira bw'umuntu bwo kubaho nawe wica abandi bantu. Aho niho FPR yari ikwiye gusobanura.

UBUTEGETSI BW'IGITUGU BWA HABYARIMANA

FPR yemeza ko n'ubwo Habyarimana yavaho, ubutegetsi bwe bwasigara. Ku nyenzi, haba hahindutse umuntu gusa, ubutegetsi bukiri bwa bundi. Muri icyo gihe rero FPR ngo yakomeza intambara. Mu gihe abatavuga rumwe na Habyarimana baba imbere mu gihu-gu bo bemeza ko Habyarimana aramutse avuyeho, hajyaho ubutegetsi bushingiye kuri demokarasi. Aha rero hateye kwibaza. Niba FPR itemera ko Habyarimana avuyeho demokarasi yasugira, ni iki cyatwemeza ko (FPR) itakomeza intambara kugeza igithe ifatiye ubutegetsi ku ngufu cyangwa se iga-shyiraho ubutegetsi.

FPR NI IKI ?

FPR yiyita ngo ishyaka rinini rya rubanda rigamije kubohora ighugu. Arik icyo tuzi neza ni uko abantu bagera kuri miliyonni babaga mu makomini 8 inyenzi zafashe, bahanze FPR ! Bayihunze batayireba ? Izabeshye «abahindi» rero.

FPR NGO NIYO YO !

FPR yiyita «impirimbanyi» ya demokarasi. Kuri yo nqo ni ngo-mbwà ko buri muntu yahitamo aho ajya. Ngo ibantu ni bibiri : ahuhitamo ubwigenge cyangwa se uahitamo iquitugu:

Nyamara FPR ishatse yamenya ko «impirimbanyi» ya demokarasi ari umuntu ukoresha inzira ya demokarasi.

«Impirimbanyi» za demokarasi rero ntabwo ari abakoresha imbunda cyangwa se ubundi buryo ubwo ari bwo bwose bwo kwica. Nta hitamo rero rigomba kubaho.

EDITORIAL

BUYOYA ASHOBORA GUTOZA ABANDI DEMOKARASI.

Nk'uko byagiye bigenda n'ahandi, abanyafurika turacyari abana muri politiki cyane cyane iyo tuvuga ko twerekeza inzira ya demokarasi. Ni muri urwo rwego ibihugu by'ibihangange ku isi, abanyaburayi, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika biduhatira gukurikiza inzira ya demokarasi, no kubahiriza amategeko twishyiriye. Aha tugasabwa no gushyiraho amategeko arengera inyungu za benshi. Ntashyirirweho kurengera inyungu z'abari ku butegesi gusa.

Iyo ibyo byose byubahirijwe nibwo usanga intwererano z'amahanga ziza nta kibazo. Impamu nta yindi ni uko iyo igihugu kigendera ku mztwara ya demokarasi, bigoye kuyereza umutungo wacyo cyangwa kwica abo mutavuga rumwe, kugira ato mutumvikana impunzi za politiki.....

Iyo igihugu kirangwa na demokarasi, kirasurwa cyikizerwa na benshi. Demokarasi rero igendana n'amatora adafifitse yemejwe no benshi. Kandi utsinze akumva ko agomba gutegekana n'uwatsinzwe kuko bangana imbere y'amategeko.

GUTSINDWA MURI DEMOKARASINTA CYAHA KIRIMO:

Ahubwo icyaha ni ukutemera ko watsinzwe n'amajwi ya benshi cyanawa se wabyemera nyuma ugashoza imvururu ugamiye kumena amaraso. Iyo wemeye gupfa kigabo ugategereza andi matora, ugakosora muri politiki yawe icyatumye utsindwa icyo gihe uba intwari. Kandi birashoboka kuko hari n'uba umukuru w'ighugu amaze imyaka hafi makumyabiri abihatanira n'abandi, yatsindwa agahindura ingingo zitu-

ma atsindwa nk'uko byagiye bigenda kuri Mitterand w'u Bufaransa n'abandi benshi.

TUGARUKE KU MATORA Y'I BURUNDI

Buyoya yumvaga ko abaturage bazamwizera bakamutora. Icyo ya'heragaho ni amasezerano y'ubumwe bw'abarundi yumvaga ko abahutu yabacengeye kandi bayemeye. Nyamaraya yaje gusanga ko yibeshya kuko ayo masezerano n'abatutsi bene wabo yari afitiye akamaro batayashyiraga mu bikorwa. Nko kubona nta mututsi urongora umuhutukazi, mu gihe abahutu bo ba'ondora abatutsikazi. Ingero ni nyinshi. Kuko n'uwavuga ko abahu-

no kubonera indi mirimo mu nzego mpuzamahanga. Abarundi bakamwohereza nko mu miryango ikomeye.

Bitaba ibyo agahabwa akazi ko gutoza demokarasi nk'uko n'abandi bagiye bagahabwa na biriya bi'hugu by'ibihangange ku isi. Urugero ni abari baje kumutoza kwmra demokarasi i Bujumbura. Kandi nabo barabaye abakuru b'ibihugu. Ibyo nibimucika abamuri in'uma bagashoza imvururu, bazaizwamo ari benshi kandi noneho urujinya w'abahutu uvuke. Bibuke ibyo bakorewe kuva kera maze amasaziro ye abe mabi. Abe impunzi mi gihe abandi bazaba baratashye.

tu byari bigoye kubibagiza ukuntu rimwe mu myaka itatu bicwaga n'ubutegetsi bwa gitutsi. Ibyo byose Buyoya ntiyabitekereje. Niyo kandi abitekereza nta kundi yari kubigenza kuko abazungu.: bari bcbyifuje. Buyoya amaze gutsindwa yemeye ku mugaragaro ko atsinzwe asiba abamuri inyuma kubahiriza amahame ya demokarasi. Aha umuntu yakwibaza niba ba batutsi bcmenyereye guhaka bazemera kubena n'abahutu muri demokarasi. Bakumva ko demokarasi ivuga ubutegetsi buri mu maboko ya benshi. Agize amahirwe bigashoboka ntihangire... imvururu abatutsi bashoza, Buyoya yaba abaye intwari. Ntacyo yozaba ndetse n'ibyo yakoreye abahutu muri Ntega na Marangara umuntu yabyihanganira kuko nta mahoro ahora. Icyo gihe ashobora

Nagaragaze rero ubutwari yemere ibyo abafaransa bamubwira, yime aniatwi ababirigi basa nk'aho bataye isyra. Dore ko bamaze gusezerrwa aho bari bakomeye : Rwanda, Burundi, Zaire, kubera kwivanga mu bitabareba.

Aha Buyoya arasabwa gusaba abamuri inyuma bose bagacisha make, bagahebera urwaje kuko ntawe urusimbuka rwamubonye. Maze turebe ko Buyoya atazitwa intwari iruta abamubanjirije mu butegetsi bw'igitugu. Inama za Kangura nazozizamugirira akamaro nabyitwaramo neza. Twe mu rwego rw'itangazamakuru tuzakomeza gukurikirira hafi imigendekere ya demokarasi i Bujumbura.

NGEZE Hassan.

*Ugutsinda kwa SAHWANYA-FRODEBU si ukwa ABARUNDI gusa. Ahubwo n'ukwa ABAHUTU bose b'isi.
Perezida NDADAYE Melchior.*

IBARWA NZOZI YANDIKIWE NYAKWIGENDER A MUTOMBO

NGEZE Hassan
C/O UBUZIMAKWISI
B.P. ABAHUTUBOSE
AFURIKA

Kigali, le 6/06/93

Ku nshuti yanje MUTOOMBO
Yozefu
C/O IRUHANDE RWA
RUREMA

Ku wari inshuti yanje, kandi acapfa mu mwanya wanje. Wowe wazize ko warengeraga abahutu bari bugarijwe maze ugasiga abana bagera ku icumi batagira kirengera. Ni wowe nkeka ko wakoreye intashima nandikiye. Ni wowe wita-angiye abandi bigatuma ugenda nkiqukeneye, n'abo wari ushinzwe kurerera bataragera igihe cyo kwiha. Ni wowe nizeraga ko ufite inshuti nyinshi z'ingirakamaro kandi ari za nyamwigendaho. Nkwandikiye ngira ngo nkubaze uko umerewe iruhande rwa Gihanga wahanze u Rwanda, ariko mu gihe ngitegereje igisubizo, njye mbabajwe n'uko ngiye kukugezaho inkuru idashimishije.

Inkuru nkugezaho, abo dusaniyiye ishyaka, ndumva iri bubabaze, ndetse bamwe ibatere ikimwaro. Ndavuga cyane cyane abari mu buyobozi bukuru bwaryo. Bababara rwose kuko maze kwibone-ka kensi ko umuhutu wo muri uru Rwanda umubwira ukuri mukabipfa. Ay'ubusa ariko uwo mwirato uzabashiramo kuko ab'i Burundi twababwiye ukuri bakakumva n'ab'i Rwanda bizabageraho.

Mbere yo kuvuga uko-kuri ndagira ngo mianze ngusabe kunsai-ura kuri Nyagasanu ngo antere inkunga yo guhora nzirikana abo wasize. Imana izampe umutima n'ububasha byo kugira icyo marira yibura abana bane. Umugisha n'abo bana sinkagononwe kuwuba-gezaho mu gihe cyose Imana iwu-nyujije kuri njye. Ibyo nimbigerato bizaba ari rumwe mu ngero uzi neza ko ntoza abahutu.

N'ubwo ubu utagifite umubiri nizeye neza ko roho yaye ari nzi-ma. Kandi burya umubiri niwo utwoshye ugatuma tubabara kandi ukaturoha mu bujiji. Erekeza roho yaye kuri uru rwandiko maze nkugayire abayobozi ba CDR.

Uribuka kuri hamwe muri gerezza ubwo twamenyaga ko abatutsi bohereje uburozi bwo kudukuraho. Icyo gihe tuba twarapfuye twembi. Nyuma y'ibyo haje gutegurwa imyigaragambyo n'abanzi bifuzaga ko tuyigwamo twembi. Mu gihe utarashirwa mu bikorwa, Perezida wa CDR adushingana muri mitingi yo ku Rushashi. Byaduteye akanyabugabo twumvako n'uwapfa ishyaka ryamuzirikana. Wowe waje kugira ingorane kuko undi mugambi w'u-burozi waje gufata akaba ari wo waguhitanye. Nasanze burya ka kanyabugabo kwari ukwibeshya. Uuwo washyingurwaq iwave, Komini Kanama, nta muntu n'umwe wo muri Komite ya CDR nahabonye. Nakira umurambo wawe mu mva nabyabajijeho ndumirwa. N'interahamwe zari inshuti zawe zaje kugushyingura ziturutse i Kigali zabonye itike izisubizayo ku bwa burembe. Unaze kwitambukira, ishyaka ntirigeze risubira inyuma ngo rirebe ato urubyaro rwave rusiqaye none uku amezi abiri arihiritse.

Uribuka ko CDR wari urimo yashinzwe n'abahutu baje kukugezaho ibitekereo by'ishyaka bikaku-gva ku mutima maze ukariyoboka. Byaje kukuviramo no kubeshyerwa ngo wahanuye ikizungerezi gitwite mu muturirwa. Ukuri kwaje gutsinda urarusimbuka. Komite yaba yaribajije impamvu wagiye uzira ishyaka ? Oya, iyo biba, ubu iba imaze gusura umuryango wasize byibura rimwe. Niba ubuyobozi bwa CDR bwigisha ibyo budakora biteye isoni. Ntaho baba bata-niye na ba bahutu batanny'e duhoru twifuza kugarura mu buryo.

Mutombo muvandimwe mu bitemekerezo, nyemerera ngusabe ikindi kintu. Ngwino muri ino minsu ya vuba, nkurote, nkubone mu nzozi. Maze muri zo umpe igisubizo cy'ibyo maze kukugezaho. Ndabikkemereye nanje, icyo gisubizo nzakigeza bidatinze ku zindi nshuti zawe, nkoreshieje uburyo bw'ikara nu.

Impuzamugambi zindi zirugatashya kandi ngo muzongera musabane. Zabuze uzitumaho ngo zihu-rize hamwe icyatera ingabo mu bitugu abo wasize. Uzabonekere komite yose, maze irote uyigaya. Komeza utere ulwoba abakwishe kuko ubu amaraso yaye yababu-jije amahwemo. Abazaryoza urupfu rwave ubu barabagera amajanja.

Muto ! ndangije aka gaketi nkubwira ibibabaje, wakekako kuva utuvuyemo tutigeze na gato tugira agahenge ? Byagutera kongera kutugirira impuhwe. Byaba ari byiza kuzitugirira ariko nanje ndashaka kukubwira inkuru iguha umuneze-ro. Ya ngoma y'igitugu y'i Buju-mbara yari ironzowe na Petero Buyoya yahanutse ku masumo ya demokarasi. Akazu k'i Bururi kara-hiye none ubu abatutsi bazine twa turago wasize babandi bavuga. Hirya no hino baremera uruhare KANGURA yabigizemo. Isake ya SAHWANYA-FRODEBU yaran-tse abahutu barakanguka.

Mu gihe ngitegereje indoto zawe nziza, mbaye ngushimiye muva timwe.

TELEGARAMU Y'ISHIMWE KANGURA YOHEREREJE NYAKUBAHWA MELCHIOR NDADAYE PEREZIDA WA REPUBLIKA Y'U BURUNDI.

Kuri Nyakubahwa Perezida wa Repubulika y'u Burundi
Melchior NDADAYE
Bujumbura/BURUNDI.

Nyakubahwa Bwana Perezida wa Repubulika,

Ikinyamakuru KANGURA mu izina ry'abahutu bose aho bava bakagera cyanejejwe cyane n'ukuntu amatara y'umukuru w'ighugu yagenze mu Burundi. Itariki ya mbere Kamenya 1993 ntizibagirana mu mateka y'icyo gihugu. Uwo munsi nibwo bene wacu b'abahutu b'i Burundi bipakuruye ingoma ntutsi yabakandamije imyaka irenga magana ane.

Itariki ya mbere Kamenya 1993 yibutsa abahutu bo mu Rwanda umwaka w'1959 ubwo bipakurura ga ingoma ya cyami na gihake y'abatutsi. Revolisiyo ya rubanda abahutu bo mu Rwanda bakoze mu w'1959, mwe mwayikoze tariki ya moere Kamenya 1993.

Bahutu b'i Burundi bavandimwe, n'ubwo mwatinze kwipakurura i-nyoyi y'abatutsi, icye ngombwa ni uko icyo mwaharaniye mukigezeho. Kandi mwakigezeho. Turabibashimiye cyane. Ntimwirare kuko intambara igikomeza.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, ugutsinda kwanyu niko gutsinda kw'abarundi rubanda rugufi. Amajwi mwabonye 64 ijana, yetse amahanga ukuri ubutegetsi bw'abatutsi b'i Burundi bakomeje quhisha. Abatutsi b'i Burundi uhereye ku Bami kugeza kuri Repubulika ntutsi uko zagiye zisimbura (Micombero-Bagaza-Buyoya) bakomeje quhisha amahanga akarengane ka rubanda rugufi. Abahutu n'Abatwa b'i Burundi bagize hafi 90 ku ijana by'Abarundi bose bakomeje quhezwa mu nzego zose z'ubutegetsi, bahezwa n'agatsiko k'abantu bibwira ko aribo baremewe gutegeka. Rero ngo bavukanye imbuto. Nyakubahwa Perezida wa Repubulika intambara iracyari nc'e-

ncie n'ubwo bwose intambwe ya ncombwa mwayiteye tariki ya mbere Kamenya 1993.

Nk'uko mwiyemeje muri Porgaramu yanyu guhindura ibintu, hari byinshi koko bigomba guhinduka mu Burundi. Icye mbere ni ughindura ibitekerezo. Abatutsi bakemera ko bataremewe gutegeka bonyine. Abahutu n'Abatwa nabo kandi nibo benshi, bakumva ko nabo bafite ubushobozi bwo kuyobora igihugu cyababyaye.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, muhutu mwene wacu, mufite akazi gakomeye ariko turizera ko muzabyitwaramo kigabo. Abatutsi baracyafite imyanya yose y'ubutegetsi. Mu gisirikari baracyari ijana ku ijana, uhereye kuri .Koloneri ukageza ku musirikari uyu usanzwe. Mu butegetsi abatutsi baracyari bo basa. Guhera ku mukozi wa Leta wo hasi ukageza kuri Gouverneur wa Province. Abahagarariye u Burundi rmu mahanga baracyari abatutsi gusa. Radiyo na Televiziyo y'u Burundi bifitwe n'abatutsi ni nabo babikoraho.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, akazi kabategereje ntiko roshye. Nimwe abahutu b'i Burundi batezeho kubaho kwabo. Ni mwe muri ku isonga rya revolisiyo bakoze tariki ya mbere Kamenya 1993. Ntimuzabatenguhe ! Kandi ni mu gihe murashyigikiwe.

Amajwi abahutu babahundagajeho mu matora ya Perezida wa Repubulika niyo bazaha ishyaka ryabo «SAHWANYA-FRODEBU» mu matora y'abadepite azaba tariki ya 29 Kamenya 1993. Abantu basigaye bavuga ko KANGURA iragura. Ntitragura bya gipfumu ahubwo dusesengura ibintu uko tubibona, tukavuga uko tubitekerezo. Niba rero KANGURA izi gusesengura neza ntiyabizira.

Nyuma y'ibyabaye tariki ya mbere Kamenya 1993, muri KANGURA turareba tugasanga nta kantuza n'amatora y'abadepite muza-

vegukana. Ishyaka ryanyu ari naryo ry'abahutu «SAHWANYA-FRODEBU» rigomba kwegukana intebé zigera kuri 84 ku ijana. Impamvu FRODEBU igomba kwegukana amajwi angana atyo zirumvikana. Abahutu n'Abatwa b'i Burundi bagize hafi 90 ku ijana Kandi bose bagomba guha amajwi ishyaka ryabo. N'abahutu bari barigize abagambari nka ba Francois NGEZE, Adrien SIBOMANA, Nicolas MAYUGI n'abandi bashobora kwisubiraho bakagaruka mu muryango. Abahutu ntituri abagome twabaha imbabazi.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, kugira ngo imbagi nyamwinshi y'Abarundi itsinde, habaye ah'abagabo. Mwibuke abahutu bpufye kuva muri za mirongo itandatu kugeza magingo aya. Na mwe ubwanyu Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, muribuka neza ukuntu abatutsi babirukanye mu ishuri mu w'1972 mugahungira mu Rwanda. Bityo mugashobora gukomereza amashuri yanyu muri Groupe Scolaire i Butare ndetse na Kaminuza mukayigira mu Rwanda i Ruhande. Nyuma mwaje no kwigisha i Save ndetse no muri Kaminuza y'u Rwanda. Amakuba abahutu b'i Burundi banyuzemo namwe mwayanyuzemo. Kuva ku itariki ya 24 Ukwakira kugeza tariki ya 28 Ukuvoza 1988 mwarafunzwe muzira ibitekerezo byanyu.

Nyakubahwa Perezida wa Repubulika, intambara ntimwayirwanye mwenyine. Yabaye iy'abahutu bose. Ab'i Burundi babimburire n'ishyaka PALIPEHUTU rya Nyakwigendera Gahutu Remy waguye ku rugamba. N'abahutu bo mu Rwanda ntitwari dusinziriye. Ikinyamakuru cy'abahutu KANGURA, ijwi rigamije gukangura no kurengera rubanda nyamwinshi, cyaharwanye inkundura kandi kiracyakomeza. Umuyobozi wacyo, Ngeze Hassan, umuvugizi w'abahutu, yafunzwe inshuro nyinsin azira ko

FORA ! BUYOYA NA UPONA BAZIZE IKI ?

Umucuranzi w'icyamamare Salif Keita bamubajije impamvu ataririma Perezida w'ighugu cye Mali, arashubiza ati: "indirimbo namurimbira avuyeho bajyana. Nkaba ndahombye". Yabivuze hambereaha muri za 80. Icyo gihe abaperezida bose bo muri Afurika basabaga abaturage bayobora kubarimba ibyiza birimo ubutwari, umurava no gukunda ighugu kandi atari ko bimeze. Ubu iyo ngeso iragenda ihanagurwa n'inkubiri ya demukarasi ishingiye ku mashyaka menshi. Arik Bwana Buyoya n'ubwo yemeye amashyaka menshi batseta ibirenge, yarakomeje aririmba ku nsamirizi no kuri televiziyo. Yakomeje kumva inkomamashyi zikaraga umuhogo ngo BUYOYA ni umugabo w'ubumwe n'amahoro. Arik se izo ndirimbo tuzongere tuzumve vuba aha ?

Urundi rugero ruri buze kudufasha gusesengura itsindwa rya BUYOYA na UPONA turaruvana kuri Musenyeri A. KAGAME, mu gisubizo cye yahaye abanyeshuri yigishaga muri Kaminiuza y'u Rwanda. Icyo gisubizo kimeze nk'urwenya ariko gihatse ubwenge n'ubushishozi bitari bike. Mu by'ukuri, umwe mu banyeshuri yabajije Musenyeri A. KAGAME ati: "mwaba muzi inyaga"? Ubundi inyaga ku munyeshuri wo muri Kaminiuza y'u Rwanda bisobanura mbere na mbere umukobwa "utanga". Noneho bikongera bigasobanura icyo abazi ikinyarwanda bose babona kuri iyo jambo. Musenyeri rero, ibyo byose yari abizi. Nibwo, mbere yo gusubiza, abanje kwitegereza wa munyeshuri ku buryo bumucengera wese cyane cyane mu bwonko.

Noneho aramusubiza ati: "... n'umwobo wayo nawukandagijemo ikirengé". Mu yandi magambo Musenyeri A. KAGAME yari azi neza inyaga akamenya n'aho ziba. Ikindi kandi yetetse uwo munyeshuri ko yamenye aho iki nyabupfura cye kigarukiye.

Petero BUYOYA rero nawe yabajije abaturage yari ayoboye niba bazi amahoro n'ubumwe. Abibabaza hakozwe amatora. Igitugu cy'ishyaka rimwe rukumbi UPONA aba arieyo cyerekana ko Abarundi bazi amahoro n'ubumwe. Nyamara mu mitima ya rubanda nyamwinshi harushaho kwiyandika amahoro... nako imvuru zo muri Ntega na Marangara, imvuru zo mu Gushyingo 1991. Izo imvuru zose ziza ziyongera ku maraso y'Abahutu yandi na mureza na bagore.

ba BUYOYA aribo Mikayire MICOBERO na Yohani Batista BAGAZA. Tube dutegereje kureba ukuntu abahutu baje gutanga igisubizo krimo ubwenge.

Intambara ighugu cy'u Rwanda krimo yatumye BUYOYA atagataga hagati y'abahutu n'abatutsi. Ku mpande zombi habura abamwemera: rubanda nyamwinshi iti: "ikinamico rya nyakamwe turarizi". Abatutsi nabo bati "BUYOYA atubereye ikijuju". Akaba ariyo mpamvu umututsi Cyprien MBONIMPA n'agaco ke bashatse guhirika ubutegetsi bwe ariko bikanga. Ugutagataga kwa BUYOYA kwaturutse ku gutinya intambara simuziga impunzi z'abahutu b'abarundi zari zimaze igihe kirekire zitegura.

Ndetse hari iyapfubye mu mpera z'umwaka w'1986. Icyo gihe Perezida wari uraho yari abangamiye cyane abandi ba Perezida babiri b'ibihugu by'Afurika.

Byatumye bategura imigambiri: uwa mbere wari uboroheye wari uwo guhirika ubutegetsi bwe bagashyiraho undi. Uwa kabiri wari uwo gufasha impunzi z'abarundi zigahirika ubutegetsi zikoresheje intwaro. Abo ba Perezida bahamagaje zimwe mu mpunzi bazigezaho uwo mugambi maze zirawemera.

Nyamara amaso yaheze mu kirere kuko nk'uko bimaze kuvugwa, ba ba Perezida bagerageje wa mugambi wari uboroheye uhita urya, impunzi baba barazibagiwe, zikaraba zityo. Ibyo byose BUYOYA arabizi kandi aka kanya si bwo yibagiwe ighugu ingabo zaturutsemo zije gusa kubahiriza umutekano akimara guhirikirwa ubutegetsi bwa mubyara we.

Uko biri kose bari bakwiye kumva BUYOYA kubera ko abakijie intambara. Kandi mu gihe abahutu bari gufatira ubutegetsi ku munwa wimbunda nta cyari kubabuza kwiyi-

shyurira. None uovo bitagenzeuko hari agahenge. Rubanda nyamwinshi rero i Burundi itsinze mu matora, ariko iryamire amajanja. Icungire hafi inkurikizi ya "ndatsinzwe ntibura ndarenganye". Gutsinda BUYOYA rero bisobanura gutsinda umugambwe UPRONA kuko we nawe ari iri niri! None se ko guhera mu w'1965 uwo mugambwe wica abahutu kugera magingo aya, BUYOYA akarenga akawutura ibihozo murumva hari aho bataniye? Ahari aho muri 1998 n'azaba akiraho azongera iyiamamaze? Ntacyo azagaruke abahutu bamusekere bamuhe urw'amenyo.

Habaye ah'umugabo n'abagabo.

Bwana M.NDADAYE niwe watsinze amatora. Byatangiye nk'aka wa mugani ugira uti: "akazica ibisiga kava iwabo wa Sakabaka". Ijambo FRODEBU ryaje kuba ishyaka rya politiki i Burundi, ryabayeho mbere y'ukopolitiki y'amashyaka menshi yemerwa mu Burundi. Ribaho rifite indi sura kandi ari ikintu gisa n'igishamikiye kuri UPRONA. Muri icyo gihe NDADAYE yabonaga ko ibibazo biri mu Burundi bidashamikiye ku moko

ubwayokoahubwo bishamikiye ku bakire n'abanyabwenge baboneka mu bahutu n'abatutsi noneho rubanda rugufi ikabigwamo mu Maherere. Mu gihe cyo kwemera amashyaka menshi FRODEBU nta kibazo yagize mu butegetsi bw'igitugu bwa BUYOYA. Uyu nguyu yaketse ko FRODEBU izakomeza kuba icyitso cya UPRONA. Nyamara ngo inda ntuyibwira icyo wayirajemo abhubwo uyibwira icyo wayirarije. Kurundi ruhande, ikibazo cy'abanyabwenge n'abakire hagati yabo, PALIPEHUTU, rya shyaka BUYOYA azira cyanne, ntiyigeze icyumvikanaho na FRODEBU. Abayobozi b'ayo mashyaka yombi bagiye bahura bakungurana inama, ku buryo baje guhurira k'u kintu cyo gueungura **GAHUTU**

Ibyo, bitabà ibyo, iyi nsinzi NDADAYE ntiyari kuyironka. Ndetsé, dukurikirana amatora y'i Burundi, mu minsi ya nyuma yayo, Abapalipehutu bari i Burundi, kandi nibo benshi, bari bagize ikibazo cyo gutora NDADAYE. Ariko ubutumwa bubasaba kumutora bwabagezeho bonyuze kuri yamipaka BUYOYA yariyafunze, bubasaba gutora umuhutu mwene wabo. Ubutumwa bwababwiraga ko ari ama-

hirwe badakwiye kwiyambura. Ubwo buryo bwakoneshejwe nta matora bwishe kuko ari icengezamatwara kandi n'impunzi z'abarundi ni abarundi bagombye kumenya ibibazo by'igihu-gu cyabo nk'abandi.

NDADA y'e naramuka ~~asabye~~ gutahuka kw'impunzi, ashobora guhura n'ibibazo hitari bike. PALIPEHUTU ubwayo irateganya ~~niramuka~~ yemewe. Kuzasaba abayoboke yutahuka, abasiviri bakaja mu bandi, n'intwaramuheto zayo zikajya mu zindi. Ingabo yari yaratoge zigomba gushakirwa imrimo mu ngabo z'u Burundi. Imana izakore ibyayo icyo kibazo gike-mirwe mu mahoro.

Muri rusange, amatora ya Perezida abahutu barayatsinze, beretse BUYOYA ko bwa bumwe n'amahoro babuzi kandi bakaba barabibayemo muri Ntega na Marangara mu mwaka w'1988, bakaza no kujya kubisura i Bujumbura mu Gushyingo 1991. Ngicyo igisubizo abahutu batekerejeho kugira ngo bagisubize Majoro Petero BUYOYA ubwo yababazaga niba bemeye ubumwe n'amahoro. Waha umuntu ibyo bintu byombi koko akaunga kugutora mu by'ukuri?

Issa NYABYENDA

UBUTWARI BWA KANGURA NTIBUKIGIRWAHO IMPAKA.

KANGURA ivuka yaje ari ijwi rigamije kwibutsa abahutu ko bagomba kunga ubumwe. Bakareka kumarana, bagasubiza umututsi wari ubugarije bakamutereka mu mwanya we. Ingore zari nyinshi mu kugera ku ntegano zacu: amikoro make, kutumva kw'abahutu... Dutangira twaje dukenewe. Duhanura intambara abatutsi bari bateguye imyaka 30. ibyo ntibaje kuduhira kuko naje kubifungirwa nsabirwa igihano, cy'imyaka 20 y'igifungo nzira ko ngo navuze ko abatutsi bitergura kudušubiza ku ngoyi. Nyuma y'amezi icyenda namaze mu buroko, intambara yaje kurota. Ubwo ndarekurwa maze mpangana n'abatutsi bari barigize akari aha kajya he. Dusanga ari ngombwa ko tubatunga agatoki twareka rubanda ko hari ibyitso bikurimo maze si ukutwijundika biratinda. Ibyitso birafatwa birarekurwa maze si ugukotana birasizora.

Abategetsi b'ibyitso.

Ubwo naje gusubizwa mu buroko nzira ko nerekanye abategetsi bafatanya n'inzenzi. Nabwo mu gihe gito mba ndarekuwe ariko biba ari uko abo bategetsi bose bavanywe mu myanya

yabo kuko ubugambanyi bwabo bwari bumaze kubahama.

KANGURA yaje gutatwa nka Bibliya.

Kubera ko abahutu bose bari bameze kutwizerwa kubera ubushishozi bwacu n'ubuhanga mu gusesengura ibizaba, abatutsi nabo baje kutwijundika maze bashinga ibinyamakuru byo kutuvuguruza. Biba byinshi, barhamo amakotanyi, demokrasi mu itangazamakuru iba igeze aho twifuzaga. Ikitere abahutu batugiriye, batwereka ko ari twe batezeho amizero ya nyuma, ko ubwiyunge bwabo ari twe babutezeho. Nibyo byaje gutuma dtera intera ndende.

Uburwayi bw'abahutu.

Umuhutu akensi agushyigikira akesheje amagambo gusa. Wamusaba kugutera iñkunga y'amafaranga, ubwo mukangana urunuka. Icyo kibazo cy'amafranga cyaje kutugora kuko twari dusanzwe turi ba "mikoro make". Ukareba uko uzahangana n'abatutsi bakizemurikano karere ukagira ubwoba. Ubwo twegera umusenyeri w'umuhutu, tumugisha inama atu-

bwira ko ukorera umuhutu atamutege-rezaho imfashanyo. Ko ari ugukora ukazagorera n'Imana yonyine. Atubwira kandi ko umunyapolitiki mukorana agamije inyungu ze gusa. Cyaningwa se akagutererana. Niko byangendekeye ubwo nafungwaga inshuro zirenze 20 muri gereza, na 35 muri za kasho za burigade. Nta munyapolitiki n'umwe wibutse ko twajaya dushyikirana. Naje gupfusha umwana, yitaba Imana ndi muri gereza. Ariko nta munyapolitiki n'umwe waranzwe mu ishyingurwarye. Ahomfunguriwe naje gusubira kugisha inama Musenyeri izindi nama. Ambwira ko ubutwari bboneka mu bubabare. Ubwo twasanze tutakomeza kuvuga ko tuvugira abahutu kandi i Burundi bapfa urubozo.

KANGURA n'ikibazo cy'i Burundi.

Twaje kwegera Abarundi b'impunzi baba mu Rwanda badutekereza akababaro kabo. Batubwira ko n'ubutegetsi bw'u' Rwanda ntacyo bwakoze ngo bwumvikanishe ikibazo cyabo. Ko ahubwo n'ugize ngo aravuga arahambirizwa. Ubwo baduhuza n'abarundi bandi baba hirya no hino ku isi tugirana imishyikirano. Batubwi-

rako amizero yabo bari bayateze ku butegetsi bw'u Rwanda. Ko ariko byaniranye. Baduhishurira ko n'u Rwanda narwo rwaguye mu mutego w'abatutsi bifusa kwigarurira akarere kose k'Afurika yo hagati. Izo mpunzi z'abarundi zemezaga ko n'umutegetsi w'umuhutu washakaga kumva ikibazo cyabo yahabwaga amafranga maze akiceekera cyangwa agahabwa ikizungerezi. Bo mbese ntibabonaga uko bazava muri ubwo bukoloni.

KANGURA n'abahutu b'umutima.

Naje kwegera batanu, umwe w'umunyamabanki, undi uyobora iki-gocya Leta, undi w'umucuruza (Baheza Esdras), n'undi wigeze kuba umutegetsi maze mbasaba ko twafatanya, bagafasha Kangura mu gusezerera burundi ingoma ya gitutsi yo muri Afurika yo hagati. Nibwo hashyizweho Kangura y'igifaransa "Kangura-Magasine-Version internationale, yagurishirizwaga mu bihugu byinshi by'i Burayi ahari impunzi z'Abarundi. Icyo kinyamakuru gikora gihomba kuko ahanini cyoherezwaga imiryango mpuzamahanga ifasha u Burundi. Icyo kinyamakuru iyo miryango yacyibone-raga ubuntu. Kuko icyo twaharaniraga kwari uguusanura ikibazo cy'abahutu bicwa urubozo bakabura kivugira. Ibyo nabyo ntibyaje kuduhiarako na je gufungwa inshuro 8 zose nzira ko mpungabanya umubano w'u Rwanda n'u Burundi. Ibyo ntibyanciye intenge kuko abahutu b'i Burundi banyandikiraga burimunsi bakanyerekako amizero yabo bayateze kuri Kangura. Ubwo Kangura ifatwa nk'umukiza. Buri mu-hutu akagura Kangura akajya gusomera abatazi gusoma bityo isi yose iba imenye uko abahutu bakandamijwe. Ni muri urwo rwego, Ndadaye Melchior yanyuze i Kigali ajya i Burayi yanga gukomeza atatubwiye ko turi kumwe. Ubwo yari acumbitse muri Hotel des Mille Collines ahamagara Hitimana Noël umunyamakuru wa Kangura anamusaba ko bazana aho dukorera. Ubwo yatweretse ko adushyigikiye biradushimisha natwe tumubwira ko tutazatzuka ku ntego twiyemeje.

Buyoya aterwa ubwoba na Kangura.

Icyadushimishije ni uko Buyoya yagaragaje ko ku isi atinya Kangura. Ubwo tumenya ko ari twe atinya. Nibwo dusabye abahutu b'i Burundi kuru-shaho gucengeza amatwara ya Kangura no mu cyaro. Buyoya avuga ko

Kangura ifashwa n'ubutegetsi bukuru i Kigali. Ubwo arega u Rwanda kwa Mitterand, ku mwami w'Ububiligi. Kangura ayirega mu nama za CEPGL zabereye i Goma, Kinshasa, Gdadolite,

- Bujumbura, Gisenyi.

Ariko icyamushegeshe ni inama yabereye ku Gisenyi aho yaje yikoreye umuba wa Kangura n° 37 asaba ko inama ya CEPGL nidahagarika Kangura ko atazagaruka mu Rwanda. Ni nako byagene kuko Kangura itahagaritswe kandi nawe akaba atazagaruka mu nama ya GEPGL ari umukuru w'ighugu.

Ubwo amashyaka yari ashymiranye nave yamuboneyeho maze asaba abahutu bose kunga ubumwe bagahiri-ka ubutegetsi bwarangwaga n ubwicanyi kugeza ubwo babuhiritse.

Kangura n'amatora.

Buyoya yari yaranze gushyira ho guverinoma y'inzbacyuho yibwira ko ari ughima abahutu. Maze yihutisha amatora. Ubwo tuba twamubonye ke-ra, nibwo ducengeje mu baturage b'i Burundi ko Buyoya najya aza kwiya-mamaza bajya bamubeshya ko baza-mutora. Yamara kuhava bakaba baziko ishyaka ryabo ari FRODEBU ya Ndadaye. Tubumvisha ko ibyo Buyoya ya-bakoreye abica urubozo batabyibagi-rwa. Ubwo iyo vanjiri ya Kangura yaje gukwira mu Burundi bwose kugeza ubwo habaye amatora. Buyoya yerekwa ko usibye abatutsi b'abanyarwanda bahungiye mu Burundi nta wundi umwifusa. Amatora araba Ndadaye Melchior n'ishyaka ry'abahutu FRO-DEBU begukana amajwi 64 ku ijana, Petero Buyoya n'ishyaka ry'abatutsi Uprona bacyura umunyu 32 ku ijana. Tukaba twibaza niba Buyoya azemera gusaza atanduranije. Benshi mu bajya-ga gutora bitwazaga ivanjiri ya Kangura yabagayaranakorewe photocopies nyinshi. Nguko uko ubutegetsi bwa gitutsi bwahirtswe i Bujumbura.

Kangura yahawé impundu.

Inkuru ikimara gusesekara mu Rwanda, abahutu bakoresheje telefo-ni, fax, telex, bihutiye gushimira ubutwari bwa Kangura maze batwerekako akazi ka Kangura yakoze kazashimwa - n'lmana,. Batwibwirira ko nta n'uwa-bona ibihembo bya Kangura.

Icyo Kangura isabwa.

- Gukurikirira hafi ibibera i Burundi, kureba niba nta mitego abatutsi bagitsimbaraye ku bwicanyi bw'ino batega ubutegetsi bushya burangwa na demokrasi.

- Gukurikirira hafi Perezida mushya kugira ngo turebe niba aharanira inyungu za rubanda nyamwinshi yo yamuheheje uriya mwanya.

- Gukomeza kurandura mu mitima y'abicanji ubwo bugome dukoresheje inzira ya demokrasi (KANGURA).

- Gukomeza gushakisha icyatuma abahutu bo kú isi bavuga rumwe. Usibye ko abensi ari ibisahiranda, nya-mwigendaho.

- Kumvisha abatutsi ko revolisiyo ya rubanda yo muri 1959 mu Rwanda 1993 mu Burundi, ko zose zagezweho kubera amatora bikururiye akabatama-za.

Icyo Kangura isaba ubutegetsi bushya.

- Kureka ubwisanzure bw'itangaza-makuru rigakorera mu mudendezo. Bityo ntihabe ukwibona kwa bamwe.

- Guhindura amategeko akandamiza abahutu (rubanda nyamwinshi).

- Kubahiriza amategeko ubutegetsi bushya buzaba bwashyizeho kandi ari mu nzira ya demokrasi.

Icyo zbabashije Kangura mu guhirika ubutegetsi bwa gitutsi basaba Ndadaye.

- Kunoza umubano w'u Rwanda n'u Burundi.

- Kuvanaho impapuro z'inzira hagati y'ibihugu byombi, gukoresha amara-nega muntu gusa.

- Korohereza ubucuruzi bwo mu nzego zose gukorana.

- Gufasha abashaka kwiga bakabikora bitabagoye mu nzego zose.

- Kumvisha abarundi ko abanyarwanda ari abavandimwe bakumva ko uwabateranya yakubiswe inshuro burundi.

Abayobozi ba Kangura bategere-jwe i Bujumbura.

Mu gihe ubutegetsi buriho bwari bwarimanye impapuro z'inzira, abanyamakuru ba Kangura barifusa kuba bari mu birori by'irahira rya Perezida mushya w'u Burundi, rizabera i Bujumbura mu minsi iri imbere. Dutege-rejwe yo n'abantu benshi bakeneye kutumenya, ari ku ruhande rwabo du-hesheje ubutegetsi nabo ku ruhande rw'abo tubwambuye. N'ubwo abanta-na impapuro z'inzira muri ambasade y'u Burundi i Kigali bakiri abatutsi gu-sa, uhoreye kuri ambasaderi, uko biza-genda kose tuzabibagezaho. Gusa umuyobozi wa Kangura, NGEZE Has-san arifuza ko ba bantu batanu bafa-

GUTSINDA KW'ABAHUTU B'I BURUNDI BIMARIYE IKI U RWANDA ?

Bajya baca umugani ngo "akari ku mutima gasesekara ku munwa". Abahutu rwanda cyane cyane abahutu bamaze kumenya ko umuhutu mwene wabo Melchior Ndadye yatsinze amatora barishimye cyane. Uko kwishima gufite ishingiro. Impamvu abahutu bo mu Rwanda bishime, ni uko' ariya matora y'i Burundi yabayemo ubutabera. Yatumye imbaga nyamwinshi ya rubanda rugufi yo mu Burundi ihabwa ibyo yari yaravukijwe imyaka irengé magana ane n'agatsiko ka ba nyekamwe batageze no kuri 15 ku ljanis by'abaturage bose.

Reka abahutu bo mu Rwanda bishimire gutsinda kwa Ndadye, ni mu gihe Abatutsi bari bafite umugambi wo gutegeka aka karere ko muri Afurika y'ibiyaga bigari. Nicyo bise "Corridor Hima". Abo batutsi bari hafi kugera ku mugambi wabo. Uganda barayifite, u Burundi nabwo bwari uko. Nu Rwanda rwugarijwe n'inyenzi, Muri Zaïre naho bari baracengeye mu butegetsi bwo hejuru ku buryo bamwe bari n'abahyanama ba Perezida Mobutu, nka Bisengirna na wapfuye hambere aha.

Kangura ifatanije n'abahutu b'in Yangamugayo yarahitambitse maze uwo mugambi ugenda uburiramo. Mu Rwanda inyenzi zakubiswe n'ikimwaro: Abahutu baracyategeka. Mu Burundi, umututsi Buyoya "yatanze imihcho" yeme-
ra icyo rubanda nyamwinshi y'abahutu yemeje. Muri Zaïre, abatutsi bahawe gasopo. Nibakomeza ivogonyo ryabo bazibonera. Kere-
tse Uganda niyo ikiri mu bucakara bw'inyenzi z'impuzi. Arikó aba-
nya Uganda nabo bazagera aho bahumuke maze bipakurure iyo ngoma hina.

Indi mpamvu yatumye abahutu bo mu Rwanda bishimira ugutsinda k'umuhutu mwene wabo Ndadye, ni uko inyenzi zitakaje indiri yazo ikomeye. Ku butegetsi bw'abahutu, u Burundi bwari indiri y'inyenzi, bwafataga umwanya wa

kabiri inyuma ya Uganda. Kuva inyenzi zagaba igitero tariki ya mbere Ukwakira 1990, u Burundi buri mu bihugu, byazifashije cyane kandi ku mugaragaró. Inyenzi zavyaga kurwanirira FPR, inyinshi zavaga mu miryango y'abatutsi y'i Burundi. Amafaranga menshi inyenzi zakoresheje yavaga i Burundi. Na Guverinoma ntutsi ya Buyoya ntiya-

Rwanda itunze, itangaho amafaranga atagira ingano.

Abo bahutu bene wacu baramutse basubiye mu byabo i Burundi, u Rwanda rwakwiruhutsa gato. Amafaranga rwatangaga ku mpunzi z'aburundi rwayatanga ku mpunzi zarwo zisigaye zibarirwa muri miliyon i imwe. Kuba abahutu baratsinze i Burundi ni amahoro. Intambara y'u Burundi n'u Rwanda nta gihe itari hafi kurota hakabura gato. Byose bitewe n'urwikekwe rwaranze buri gihe ibyo bihugu biharia imbibbi. Umpakanya azabaze Bagaza icyo yashakaga yimura ibyapa ku mupaka wo mu Kirundo. Azambarize Buyoya icyo yari agamije yoshyabasirikari be kurasa ku basirikari b'u Rwanda mu ~~rike~~ Bugesera cyangwa se yoherezangv indege ze gutata. Melchior Ndadyechir amaze gutsinda yatwijeje ko u Burundi butazongera gushotora u Rwanda ukundi. Yagize, ati: "Kuva ubu, u Rwanda n'u Burundi nta rwikekwe". Ugutsinda kw'abahutu b'i Burundi niko gutsinda kw'abahutu bo mu Rwanda.

KANGURA

tanzwe muri ubwo bugambanyi ika-
jya igenera inyenzi amafaranga ivanye
ku ngengo y'imari y'u Burundi.
Inyenzi zavaga mu Rwanda zatore-
zwaga i Burundi, zikabona kwambu-
kira muri Uganda. Kandi zikajyanwa
na kompanyi y'indege y'u Burundi
"Air Burundi". Kuva rero abahutu
bene wacu aribo bategeka u Burundi,
ibikorwa nk'ibyo turizera ko bitazon-
gera. Ugutsinda kw'abahutu i Burundi
gufitiye akamaro kanini u Rwanda.
Impunzi z'abahutu b'Abarundi baba mu Rwanda ntibagira
ingano. Kandi niko bafite akazi kago-
mbaga gukorwa n'abanyarwanda. A-
bana b'izo mpunzi bariga mu mashu-
ri kandi iyo myanya yagombye
guhabwa abana b'abanyarwanda. Ha-
ri n'impunzi z'abarundi Leta y'u

IBIKURIKIRA P.7

shije Kangura mu guhirika ubutegetsi
bw'igitugu, bazabonana na Perezida
mushya maze bakamenyanaka kuko ibyo
bihembo bihagije. Turabisabye kandi
tuzabihabwa.

Icyo abazungu batekereza.

Hari abazungu bahagarariye ibi-
hugu byabomo Rwanda batubwiye ko
ikivi Kangura yatangiye ikirangije. Ko
Kangura yemerewé kuzigwa mu ma-
teka y'isi cyane cyane ku bazakenera
kwandika amateka y'ukuntu ingoma
ntutsi yahenutse. Abana bacu baziga
amateka uko yatangiye n'uko yagenze.
Nguwo umurage abanyamakuru ba
Kangura bazasigira abaturage bo muri
aka karere. Igihembo Kangura isaba
abahutu bokusi, ni ukuzirikanaijanji-
ri ikubiye mu nyandiko zayo. Haraka-
baho ubufatanye muri byose bwa ru-
banda nyamwinshi.

TUMENYE Melchior NDADAYE, UMUHUTU WA MBERE UYOOBOYE U BURUNDI.

Melchior Ndadaye yavutse tariki ya 28 Werurwe 1953 ahitwa Murama, komini Nyabihanga, Province ya Maramvya. Afite umugore n'abana batatu. Melchior Ndadaye yize amashuri abanza guhera mu mwaka w'1960 kugeza mu w'1966. Kuva muri uwo mwaka kugeza mu w'1972, Melchior Ndadaye yinjiye mu ishuri ryisumbuye "Ecole Normale" ry'i Gitega. Yaje kurivamo mu mwaka w'1972, kubera iyicwa ry'abahutu ry'icyo gihe. Nibwo ahungiye mu Rwanda ari naho yarangirije amashuri ye yisumbuye muri Groupe Scolaire y'i Butare kuva mu mwaka w'1972 kugeza mu w'1975. Kuva mu mwaka w'1975 kugeza mu w'1980, yinjiye muri Kaminuza y'u Rwanda mu ishami rya "Sciences de l'Education", ahavana impamyabushobozi ihanitse "licence". Melchior Ndadaye afite kandi n'indi mpamya-bushobozi mu byerekeye ibya banki.

Ku byerekeye akazi, Melchior Ndadaye yigishije muri Groupe Scolaire i Save muri Butare guhera muri 1980 kugeza mu w'1982. Ari nako

atanga amasomo muri Kaminuza y'u Rwanda. Mu w'1984, Melchior Ndadaye yakoze mu Bitaro byo mu Kamenye. Kuva mu w'1984, kugeza mu w'1988 Melchior Ndadaye yakoze mu byerekeye ukuzigama muri koperative COOPEC. Mu mwaka w'1989, Melchior Ndadaye yabaye umujyanama mu biro bya minisitiri ushinzwe amajyambere y'icyaro. Kuva muri uwo mwaka kugeza atorewe kuba Perezida wa Repubulika, Melchior Ndadaye yari umukozi mukuru muri Banki yitwa "Meridian Bank BIAO".

Muri Politiki, Melchior Ndadaye yatangiye kera. Akiga muri Kaminuza i Butare yashinze "Mouvement des Etudiants Progressistes Burundais au Rwanda" (BAMPERE) tariki ya 3 Mutarama 1976. Iryo "shyirahamwe ry'abanyeshuri b'abarundi baba mu Rwanda" yaribereye Perezida kugeza mu w'1979. Muri Kanama 1979 Melchior Ndadaye ari mu bashinze "Ishyaka ry'abakozi bo mu Burundi" (Parti des Travailleurs du Burundi), UBU. Muri iryo shyaka yari ashinzwe itanga-

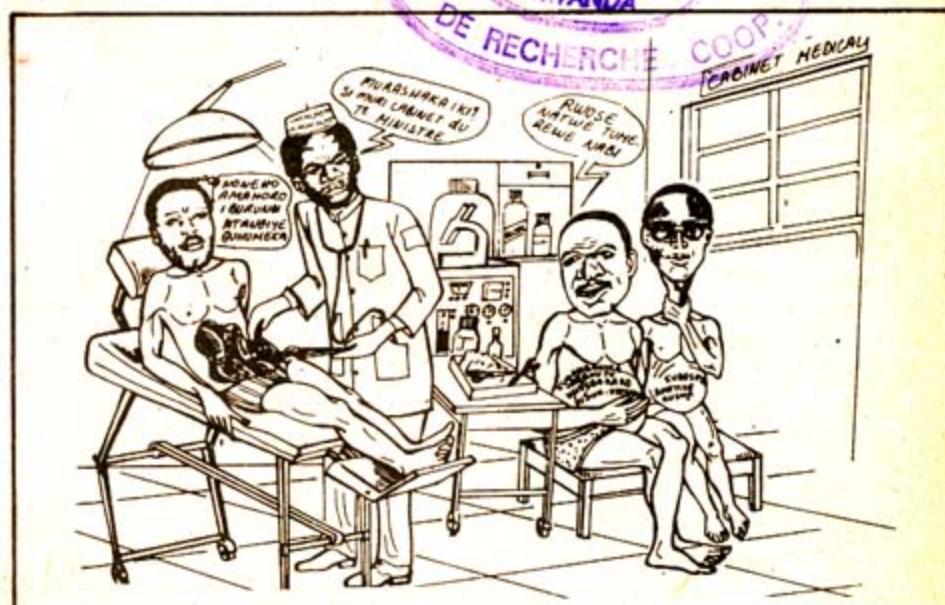
zamakuru. Melchior Ndadaye yaje kwegura muri iryo shyaka mu mwaka w'1983 asubira i Burundi tariki ya 5 Nzeri 1983.

Mu w'1988, Melchior Ndadave yabaye Sekeretari wa mbere w'ishyirahamwe ry'abakozi b'i Burundi, "Union des Travailleurs du Burundi" mu ntara ya Gitega. Kuva tariki ya 24 Ukwakira kugeza tariki ya 28 Ukuvoza 1988, Melchior Ndadaye yari mu buroko azira igitekerezo yatanze mu nama Guverineri wa Gitega yari yatumije nyuma y'iycwa ry'abahutu muri Ntega na Marangara. Tariki ya 16 Ukwakira 1991, Melchior Ndadaye wari muri komisiyo ishinzwe gategura itegeko-nshingarishya, yareguye kubera koyabonaga ingingo zimwe na zimwe z'iro tegeko-nshinga zarabangamiraga demokarasi mu Burundi. Icyo tutakwibagirwa ni uko Melchior Ndadaye ari umwe mu bashinze ishyaka "SAHWA-NYA-FRODEBU" mu w'1986 na nubu akaba akiriyobora.

BURUNDI: AMATORA : IRYO TWAVUZE RIRATASHYE. ABAHUTU BASUBIRANYE IBYABO.

Umunyarwanda yarihoreye ati: "Nyamwanga kumva ntianye kubona". Abatutsi b'i Burundi twakomeje kubabwira igihe kirekire baranangira. Nta gihe tutababwiye ko ubutegetsi bari bafite ari ubwibano. Ko igihugu bategetse imyaka irenga 400 ari igihugu bibye abahutu. Twabasabye kenshi gusubiza utw'abandi. Bagasubiza abahutu ubutegetsi babibye, bakabasubiza igihugu cyabo. Batwimye amatwi. Muri kwa kwishongora kwabo kuvalenze no kutareba kure, baratunanira. None dore demokarasi ibavanyeku kinyoma. Manda y'abatutsi yarangije tariki ya mbere Kamenya 1993, kandi ni burundi. Turizera ko nta mututsi uzongera kuvogera rubanda nyamwinshi y'abarundi. Ubutegetsi bubbye noneho ubw'abaturage, bwatanzwe n'abaturage, bugiye gukorera abaturage. Natwe nibyo twasabaga.

Ibyabaye mu Burundi bitwereka ko demokarasi ariyo yonyine ishobora kurenganura abarenganye. Bibere kandi isomo abibwira ko bashobora

gupfukirana abaturage ko bidashoboka. Melchior NDADAYE yiyamama za yibwiriye BUYOYA ko abantu we yibwira ko afite baba ari abe ku manywa, n'ijoro bakaba aba FRODEBU. Melchior NDADAYE icyo yashakaga kubwira BUYOYA n'abatutsi bo muri

UPRONA ni uko bibwiraga ko bafite abantu benshi babashyigikiye nyamara bibeshya. N'abahutu yibwiraga ko yifatiye bamweretse ko bahumutse. Burya si buno di !

Abatutsi b'i Burundi babaze nabi eyane kimwe n'umuntu wese utekere-